

ÖRÖKSÉG

2007. FEBRUÁR

XI. ÉVFOLYAM

2. SZÁM

M Ű E M L É K ■ R É G É S Z E T ■ M Ű T Á R G Y

A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVÉDELMI HIVATAL TÁJÉKOZTATÓ FOLYÓIRATA ■ WWW.KOH.HU

TARTALOM

AKTUÁLIS

Az Irat /Nagy Zoltán 2

FÓKUSZBAN

Kelt: Oberdöbling-ben, 1860. április 8-án...

/Dr. Buzinkay Péter 3

Jelentés /Dr. Buzinkay Péter 6

Könyvek védelme tegnap és ma /Turok Margit 7

NÉZŐPONT

A magyar műemlékvédelem bizarr mérföldköve?

/Somorjay Sélysette 4

Vállaljuk tetteinket! /Dr. Örsi Károly 8

ABLAK

A történeti épületek megelőző karbantartására

irányuló európai kezdeményezések 9

Zsolnayról szólva /Tóth Zsuzsanna 10

Épített örökségünk /Csány Éva 11

MŰHELY

Egyházi vezetők örökségvédelmi képzése

Magyarországon /Bagdány Judit, Várallyay Réka 12

A kulturális javak fogalomhasználata

/Dr. Buzinkay Péter 13

FIGYELŐ

Ahogy a kulturális örökség felől látszik...

/Fejérdy Tamás 14

PRO MEMORIA

Kastélyszállodák 16

Körmendi Batthyányi rezidencia 16

Barokk út 16

Honlap – Szidónia 16

Kihirdették "Az Én Kulturális Fővárosom"

lakossági ötletpályázat eredményét 17

Felhívások, Újabb erdélyi..., Áll a bál 18, 19

Az Irat

Vannak véletlenek, s vannak olyan véletlenek, amelyek nem a sors szeszélyéből, hanem a "szerencsés környúlálásokból" adódnak, azaz észrevevesszük a lehetőséget. Ilyen pillanat volt a Széchenyi jegyzőkönyv megvásárlása is. Buzinkay Péter úrja rövid bevezetőjében, hogy az iratról évek óta tudtunk, s most adódott egy szerencsés pillanat, amikor meg is vásárolhattuk. Nemzeti örökségünk része lett, sajnálatosan kevés számú, relikvia értékű tárgyi emlékeink része. Örüljünk, hogy legalább ez megvan. Pedig mennyi minden kallódott el! Épített örökségünket iszonyatos károk érték az elmúlt több mint fél évszázad alatt! Azok a tárgyi értékek, kincsek, ami egy nemzet kultúrájának sajátos jegyeit viselik, pótolhatatlan kárt szenvedtek. A rommá lőtt és bombázott épületekben ott pusztult a – sok esetben alig ismert, s többnyire nem leltározott – vagyis, évszázadok nemzeti öröksége.

Kastélyokat fosztottak ki vagy romboltak le, a téglákból a környékeliek házakat építettek. A bútorokat szétborták, jó esetben használták, rosszabb esetben eltüztették. Kézen-közön eltűntek a festmények, az ezüstművek, évszázados könyvtárakat és levéltárakat taposott bele a sárba a háború. A háború? – Az is. Meg a tudatlanság, a rosszindulat. És a mindent szabad gátlástalansága. Példák sokaságát sorolhatnánk.

Csak a legismertebbek:

Erdély legszebb s talán leggazdagabb kastélyaként ismert bonchidai Bánffy-kastélyt először a németek, aztán az oroszok, végül a románok tették, szinte a földdel egyenlővé. Kiss Károly újságíró írta meg az alcsutdobozi nádori kastély történetének utolsó felvonását. A front idején a csodálatosképpen épen maradt épületet végigjárta egy fiatal orosz főhadnagy, civilben történész, levéltáros és azt mondta: vigyázzanak a könyvtárra, meg a levéltárra, mert az a felbecsülhetetlen érték. Ma csak a timpanonos bomlokzat áll, néhány oszloppal s a mögötte sarjadt erdővel. És ez csak két esetleges példa! Mindenki, különösen a műemlékesek, listákat tudnak sorolni.

De nem csak a háború és a fosztogatás tett kárt a gyűjteményekben. A hatvanas-hetvenes évekig az erre szakosodott külkereskedelmi vállalat és a BAV szervezeten adta el, árulta ki a még megmaradt értékeinket. Törvényesen. Vagonszámmal vitték nyugatra az antik szőnyeget, bútorokat, iparművészetünk ritkaságait. Ügyes nepperek az egész országból fölgyűjtötték tárgyi népművészetünket – úgy, ahogy volt –, és eladták. (A szellemi népművészetet évtizedek óta államilag kótyavetyéljük el.) A hatvanas években az egyik Széchenyi-ös könyvtárának a maradványait az akkori tanács egyik folyosóján "örizték". Láttam.

Most végre levédjük, megvásároltuk legalább a halotti jegyzőkönyvet. Leveszem a könyvespolcra a Naplót. Az utolsó napokban még dolgozik, a Disharmonie und Blindheit-et írja. Március 3-án a rendőrök házikutatást tartanak, s elviszik, a Nagy Magyar Szatíra kéziratát és iratainak egy részét. Másnap levelet ír a rendőrmíniszternek, és kéri az iratok visszaadását. Thierry 17-én válaszol, burkoltan megfenyegetve Széchenyit. A Napló-ban erre nem reagál, de hangulata egyre rosszabb. Március 31-én azt írja, hogy "El vagyok veszve", s az utolsó bejegyzés: "...nem tudom megmenteni magam". Aztán már csak a jegyzőkönyv.

– Nagy Zoltán –

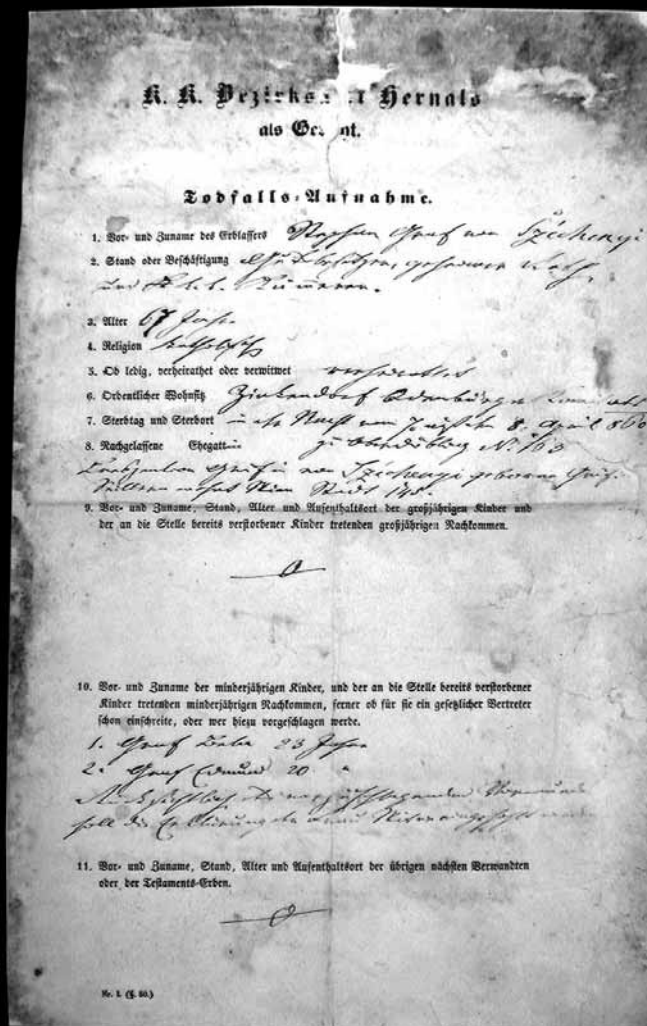
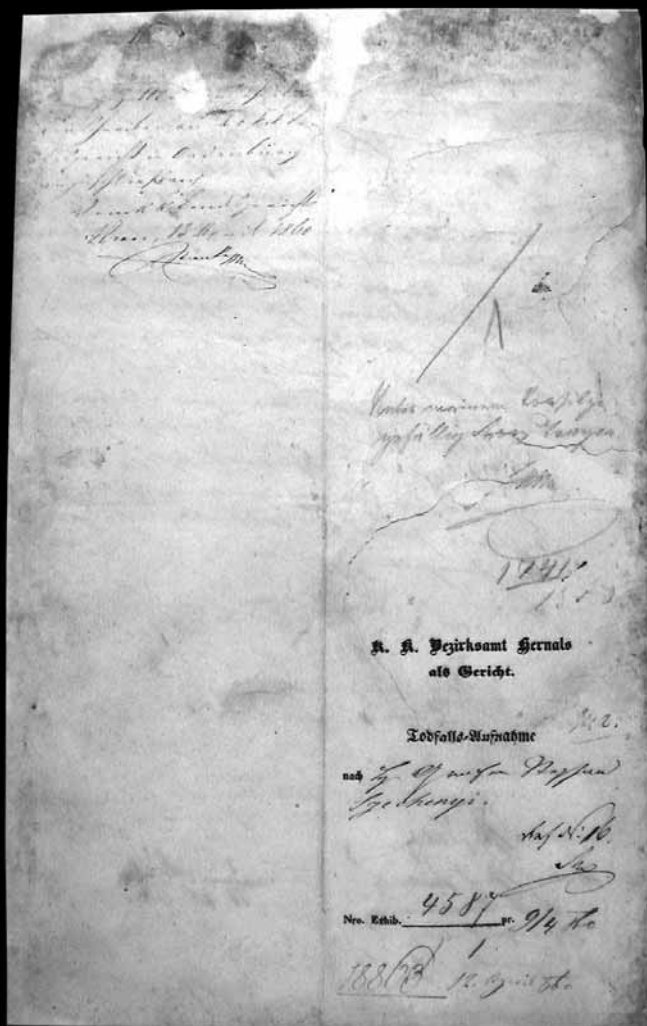
A négy darab, gépelt, tintával kitöltött, restaurált folio levél, a meghalt gróf hagyatéki (vagyon) ügyei szempontjából jelentős forrás és egyúttal a "legnagyobb magyarhoz" kapcsolódó személyes vonatkozása miatt fontos, "ereklyéértékű" emléktárgy is.

BUZINKAY PÉTER

KELT: OBERDÖBLING-BEN, 1860. ÁPRILIS 8-ÁN...

Az irat hivatalosan felvett (német nyelvű) jegyzőkönyv, tehát levéltári irategyüttes része (volt), és ennek megfelelően egykor levéltári elhelyezést kellett, hogy kapjon - a korabeli szabályozások szerint vélhetően a soproni levéltár anyagába került. Ott azonban már az 1900 körüli századfordulón sem találták, így az a levéltári és történettudományi kutatás előtt a legutóbbi időkig teljesen ismeretlen volt. Nincs tudomásunk arról, hogyan került ki az eredeti levéltári környezetből, sem arról, hogy hol – kinél volt addig, amíg fel nem bukkant.

A KÖH úgy értesült, hogy az irat valamikor a 2000 körüli időben került egy budapesti antikvárium tulajdonába. Erről a sajtó is beszámolt. (Népszabadság, 2003. szept. 8.; Antikvárium – A Bibliotéka) Az ismeretlen személytől megvásárolt iratot az antikvárium restauráltatta, és áruba bocsátotta. A jegyzőkövet a nyilvánossá vált ismeretek alapján a KÖH 2004-ben védetté nyilvánította. A védetté nyilvánítás következményeképpen a Magyar Országos Levéltárnak lehetősége nyílt arra, hogy behatódobban tanulmányozhassa, és másolatot is készítsen róla. Idén januárban az eladásra kínált iratra az antikvárium egy magángyűjtői ajánlatot kapott, a KÖH pedig – élve az állami elővásárlás törvényben biztosított jogával, a vásárló helyébe lépve, közgyűjteményi elhelyezés céljával – megvásárolta.

SOMORJAY SÉLYSETTE

A MAGYAR MŰEMLÉKVÉDELEM BIZARR MÉRFÖLDKÖVE?

Arnóth Ádám bátornak mondható, októberi cikke vitaindítónak bizonyult, írásra ingerelve a téma szakavatott értőit. Úgy tűnik egyelőre inkább "odaátról". A nyírbátori "eset" körül honoló nagy hivatali csönd (ami azonban a folyosókon korántsem olyan mélységes, mint pl. az Örökség lapjain) mutatja, hogy kényes kérdéssről van szó, amivel eddig egyedül Arnóth mert nyíltan szembenézni. Kérdésgyűjteménye az általános műemlékvédelmi elveket érintő tételektől a szóban forgó épületen alkalmazott konkrét építészeti megoldásokat firtatókig válaszra vár. Bőséges anyagot nyújthatna pl. az időről időre szorgalmazott belső szakmai továbbképzésekhez. Virágos Gábor és Buzás Gergely gyors reagálása, és különösen az utóbbi, nagy tudású szerzőtől szokatlanul heves hangnem mutatja, hogy nagyon érzékeny, lényegi kérdésekről van szó, amelyek a műemlékvédelmet alapjaiban érintik. Ezekre a kérdésekre kollektíven kell keresnünk és megadnunk a helyes választ, különben rövidesen, a nyírbátorihoz hasonló "mérőföldkövek" (Buzás kifejezése) sora láttán kell majd bevallanunk, hogy eltévedtünk.

Eredeti szándékom szerint hozzászólásomat Arnóth gondolataihoz kapcsolódó párbeszédnek szántam, a két eddigi reflexió azonban más irányt adott a vitának, amelyben további hallgatásunk teljesen téves benyomásra adhat okot. Buzás Gergely ugyanis Arnóth véleményét mintegy magánvéleményként kezeli, miközben a nyírbátori "helyreállításról" megfogalmazott kritikájával egyenesen irányt kívánna szabni a magyar műemlékvédelmi gyakorlatnak.

Buzás kényes a fogalmak tartalmi tisztaságára, legalábbis erre vall, hogy Arnóth Ádám tárgymeghatározásán ("bizarr, műemlékszerű építmény") fogalmi zavart kér számon. Saját fogalomrendszerén belül maradva nem világos azonban, hogy milyen jogcímen használja a helyreállítás szót a nyírbátori vár esetében. "Egy épület műemlékké történetisége miatt válik" írja, ami az én olvasatomban kissé felületes megfogalmazása annak, hogy egy műemlék hordozza a különböző történeti periódusokban eszközölt, egymásra rétegződött beavatkozásokat. Arnóth egyik kifogása azonban éppen az, hogy ez a történetiség nem érhető tetten a végeredményben. Lehetséges, hogy Buzás nem így érti? Az ő olvasatában egy épület azáltal válik műemlékké, hogy egy adott történeti korra vonatkoztatható, pl. rekonstrukció révén? A helyreállítás Nyírbátor esetében egy valaha volt állapot helyreállítását jelenti nála? Ami "kiemeli az értékeket", sőt az "akadémikusodó műemlékvédelemmel" szemben végre értéket hoz létre? A szövegkörnyezet alapján azonban az a harmadik variáció sem zárható ki, hogy a rekonstrukciót a helyreállítás szinonimájaként használja. A saját megfogalmazásában is rekonstrukcióként definiált épületről írja másutt, hogy "olyan műemléki helyreállításra irányította rá a szakma figyelmét, amely mérőföldkő a magyar műemlékvédelemben".

ÚJ ÉRTÉK SZÜLETETT?

Számunkra ezen a ponton az válik fontos kérdéssé, hogy mi a műemlékvédelem és a rekonstrukció viszonya. Annál is inkább, mert itt már nem elvi polemizálásról van szó, még csak nem is egy konkrét helyreállítás szakmai megítélésének eltérő lehetőségeiről. Buzás a magyar műemlékvédelem új útját látja a nyírbátori példában, és a szakhivatal tájékoztatójának hasábjain elmarasztal mindenkit, aki késlekedik ezt felismerni, és akadályt gördít a fejlődés útjába. Ezzel szemben kénytelenek vagyunk emlékeztetni arra, ami evidencia kellene, hogy legyen: *a műemlékvédelem feladata kulturális örökségünk e szegmenyjének áthagyományozása, nem pedig a műemlékek korrigált, korunk ízlésével, anyaghasználatával terbeli, tudásunk és technikai felkészültségünk által meghatározott képének öröklül hagyása.* A rekonstrukció a műemlékvédelem egyik, hasznos eszköze. Pontosan ismerni kell azonban azt a határt, amelyen túl a műemlékvédelem eszközéből az építészeti

(tudományos)fantázia eszközévé válik. A nyírbátori végeredmény, vélném, önmagáért beszél. Így Arnóth definíciója szerintem épphogy nem fogalmi zavarról, hanem elvek és gyakorlatban alkalmazható módszerek meglehetősen összetett rendszerének pontos ismeretéről tanúskodik, és szemléletes tömörséggel juttatja kifejezésre az építménnyel kapcsolatos szakmai aggályokat: "bizarr, műemlékszerű építmény" áll előttünk. Szívesen mondanánk, hogy ettől kezdve a műemlékvédelemnek nincs köze az épülethez, új épületről van szó (a tervező definíciójában védőépületről), építészeti kérdés megítélni annak milyenségét. De ennyire könnyedén sajnos mégsem moshatjuk kezeinket.

Most is, mint mindig, ha felmerül valamely rekonstrukció igénye, jól megfigyelhető, hogy a kiépítést támogató érvek közül egyetlen egy sem mondható műemlékvédelmi természetűnek. Hasznosítási-, közművelődési-, turisztikai-

Fotó: Arnóth Ádám

Fotó: Dobos Lajos

(Át)építés közben

Fotó: Arnóth Ádám

fejlesztési szempontoknak alárendelve, eszközként jelenik meg a műemlék, és ennek megfelelő hangsúllyal a műemlékvédelmi szempont. Az arzenál műemlékvédelemhez legközelebb álló érve általában az, hogy a kiépítés elmaradása esetén az emlék el fog pusztulni. Ilyenkor illetlenség felvetni, hogy a kiépítés ugyanezzel az eredménnyel jár (csak sokkal gyorsabban és radikálisabban), és ha utólag ez mégis megállapítást nyer, akkor az szaklapok mélyén, csöndesen történik. Ritka a jelenlegihez hasonló, azonnali kritika, ami talán azt is jelzi, hogy a folyamat elérte a kritikus pontot. A rekonstrukciók hátterében van azonban még egy motiváció, ami általában rejtve marad, de Buzás cikkének utolsó mondatában kifejezésre jut: "...új értéket is képes létrehozni... és az egész társadalom számára érthető módon megjeleníti azoknak a tudományos kutatásoknak az eredményeit, amelyek feltárják előttünk a múltat." Az egyéni kutatói-tervezői ambíció – a beruházói és fejlesztési szándékok megtalálva és a csillagászati pályázati összegek vonzerejét okosan kihasználva – fontos tényezője a folyamatnak. Nem lehet eléggé hangsúlyozni a tudományos kutató és az építész felelősségét, mert az általuk szállított muníció elengedhetetlen kelléke minden fejlesztési elképzelésnek.

A DÖNTÉS JOGÁRÓL ÉS FELELŐSSÉGÉRŐL

Természetesen mindenkinek joga, hogy meggyőződése szerinti elveit megpróbálja érvényre juttatni. Az eltérő vélemények jelenléte önmagában nem is veszélyes, hiszen a műemlékvédelmi folyamatban van mód eldönteni, hogy a javaslat káros vagy hasznos az emlékre nézve. A döntés joga – jelenlegi rendszerünkben – az irodavezető, az építési engedély aláírásával ő hordozza a döntés felelősségét. De ez nem jelenti azt, hogy a döntésgyűjtés egyedül kell eljutnia: szabadon konzultálhat a felügyelői karal, kikérheti intézményen belül és kívül más szakterületek véleményét, intézményi állásfoglalásért fordulhat a műemléki tervtanácshoz. A kérdés az, s ezért biztosan nem moshatjuk kezeinket, hogyan zajlott ez a folyamat Nyírbátor esetében? Elfogadható-e az a rendszer, ahol az önállóság jogával (vissza)élve a szakmai nyilvánosság megkezdésével születnek olyan jelentős döntések, amelyek – mint Buzás cikkéből látható – hivatkozási alapjává válhatnak az egész műemlékvédelmi gondolkodás radikális megváltoztatásának? A Buzás által hevesen bírált műemléki tervtanács minden bizonnyal az a legfontosabb fórum, amely kötelező erő nélkül orientálhatja a döntéshozót. A felhozott példák közül Fertődön a tervtanács éppen a rekonstrukciót támogatta, amelynek erőteljesen újszerű hatását a megbíró a helyi közvéleménnyel szemben nem merte vállalni, helyette olyan réteg helyreállítására került sor, amely a szakmai megítélés szerint a kastélyra kevésbé jellemző, de ténylegesen létezett (igaz, előkerült csekély nyomai egy tudományos szempontból is elfogadható rekonstrukcióhoz egyáltalán nem voltak elegendők). A többi felhozott példával együtt éppen azt bizonyítja, hogy a testület döntései – ez esetben a rekonstrukció javallata és elvetése ügyében – kiegyensúlyozott és konzekvens szemléletet tükröznek, és biztos irányt mutatnak azoknak, akik az üléseket nyitott szellemmel látogatják. A tervtanács nem írhat elő, következésképpen nem is akadályozhat meg semmit. Az "Akinék füle van hallja meg!" intellektuális és lelkiismereti szabadságának szellemében működik. A műemléki tervtanács feladata éppen az, hogy "véleményének meghallgatásával" "más szakembereket (hozzá)segítsen" a műemlékvédelmi szempontból "legjobb megoldások megtalálásában" – némileg eltérően Buzás interpretációjától. Nem a tervtanács hibája, ha valaki nem kíváncsi az ott elhangzó párbeszédre.

ISEUMTÓL VISEGRÁDIG

Az "Iseum"-terv esete egyébiránt azt mutatja, hogy a tervtanács szakmai álláspontja egyáltalán nem áll távol a "falakon kívüli" általánosabb szakmai –, hogy ezalatt esetenként mit értünk, azt sem ártana tisztázni – szemlélettől. A Műemlékvédelmi Tudományos Intézet rendezésében (legjobb ismereteink szerinti) széles szakmai nyilvánosság is tárgyalta az "Iseum" újra-helyreál-

lításának lehetőségét és az élénk szakmai párbeszéd során kiderült, hogy a kiépítést itt is önkormányzati megfontolások sürgetik – ezzel szemben a megfogalmazott "szakmai aggályok" a tervtanácsi állásfoglalást támogatták. Tudományos fenntartások egyébként bő másfél évtizedre visszamenőően folyamatosan megfogalmazódnak (írásban is), nem csak műemlékes berkekben, ahogy azt Buzás Gergely pontosan tudja, hiszen eredendő kíváncsi oka ennek talán éppen a visegrádi palota kiépítésének kezdete volt. Természetesen ezeket az érveket is lehet nem meghallani. Egyszerűbbnek látszik nagy ívű gesztussal, a közérdek látszatát keltve megkísérlni a műemlékvédelem természetének megváltoztatását.

Azt, hogy egyáltalán felmerülhet, hogy a nyírbátori rekonstrukciót a magyar műemlékvédelem büszkeségeként kellene értékelnünk, gyors és komoly önvizsgálatra int. Mindenek előtt a műemlékvédelemért hivataltalan felelősséggel tartozóknak kell egyértelműen és tisztán látniuk azt, hogy mi a feladatuk. A műemléki örökség gondnokai vagyunk – és a gondnokoktól először is azt kívánjuk meg, hogy gondozzák és átöröksék a műemlékek által hordozott értékeket. Ehhez természetesen tisztában kell lenni a szóba jöhető érték fogalmakkal, amirez *Alois Riegl* máig meg nem haladott és biztonságosan használható alapot adott. Egyértelmű, közös gondolkodásban kiforrott, szilárd elvi alapon kell állni ahhoz, hogy a gazdasági-, politikai- vagy más egyéni indítatású – és bizonnyal nem csak napjainkban tapasztalható – műemlékeket érintő kezdeményezéseket a rendelkezésre álló hatósági eszközökkel biztos kézzel tereljük helyes mederbe. Ha ezt nem tesszük meg – intézményes akarattal – akkor a valaha jó nevű magyar műemlékvédelem hamarosan nevetség tárgyává és példaértékű szegényfoltává válhat. Ennek lehetőségét személyesen volt módomban tapasztalni a tavalyi lipcsei Denkmal-kiállítás alkalmával rendezett ülésen, amely a műemlékekkel kapcsolatos bánásmódot vizsgálta európai összehasonlításban. Egy délelőtti – külföldi – előadó mint szélsőséges példát (és jellemző magyarországi gyakorlatot) mutatta be a visegrádi palota jelenlegi képét, amit a terem enyhe derűtlenséggel honorált. Delután előadásomban a korábbi állapottal is összevethetők, amit már nem követett kedélyes mosoly. Amikor pedig ennek a folyamatnak jelenlegi állomásaként a nyírbátori példát bemutattam, egy hozzászóló – látva az Európai Unió részvételét hirdető táblát – dűltan azt mondta, hogy ha Magyarországon műemlékvédelem címen ez folyik, akkor az nem csak a magyarok, hanem az Unió problémája is.

Világos tehát, hogy Arnóth Ádám felvetését szükséges komolyan venni és műemlékvédelmi szemléletünket, gyakorlatunkat, intézményrendszerünket és a szakhivatal belső működését is átgondolni, magunk és a külvilág számára is megfogalmazni, hogy mit akarunk megvédeni műemlékeinkben, mi az, aminek a törvény adta lehetőségekkel érvényt kívánunk szerezni. Ennek a párbeszédnek részét fogja képezni a Castrum Bene Egyesület ez évi, október 27-i visegrádi ülése, amelyen többek között a nyírbátori vár kutatása és építészeti helyreállítása is téma lesz, s amelynek ebben az évben a KÖH Műemlékvédelmi Tudományos Intézete, épp a téma műemlékvédelmi vonatkozásai miatt, társrendezője. ■

A Kulturális Javak Bizottságát (KJB) 2006. első félévében hívta életre a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal eljárására vonatkozó szabályokról szóló 10/2006. (V.9.) NKÖM rendelet 2. § (5) pontja alapján.

BUZINKAY PÉTER

JELENTÉS

A KULTURÁLIS JAVAK BIZOTTSÁGA (KJB) 2006. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

A rendelet értelmében "a Kulturális Javak Bizottsága 8 tagú szakmai tanácsadó testület, amely a kulturális javakkal kapcsolatos egyes elsőfokú hatósági, illetve egyéb szakmai döntések előkészítésében segíti a Hivatal munkáját. A bizottság 1-1 tagját a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Nemzeti Múzeum, a Magyar Nemzeti Galéria, az Országos Széchényi Könyvtár, a Szépművészeti Múzeum, a Magyar Országos Levéltár, a Magyar Műtárgy- és Régiségkereskedők Országos Szövetsége, valamint a Hivatal Műtárgyfelügyeleti Irodájának jelölése alapján 2 évre a Hivatal elnöke kéri fel."

Bár a KJB létrehozatalát már korábbi jogszabályok is elrendelték, de különböző okokból a 2002-ben megtörtént teljeskörű szakmai előkészítés után mégsem indult meg a munka. 2006-ban azonban a jogszabály-módosítás alkalmát kihasználva a tagösszetételt sikerült a feladatokhoz jobban illeszkedő módon meghatározni és a döntéshozókat is az ügy mellé állítani. (A KJB-nek saját költségvetési keretet kellett elkülöníteni.) Ennek nyomán elkészült a KJB működését részleteiben szabályzó belső (elnöki) utasítás és megtörténtek az előkészítés szükséges lépései is.

A hét teljes jogú (szavazattal is bíró) külső tagot a jogszabályban tájékoztató és egyeztetések és szervezetek saját jelölése alapján a KÖH elnöke kérte fel. (A KÖH által delegált nyolcadik tag a KJB titkársági teendőit látja el, és csak tanácskozási joggal vesz részt a bizottság munkájában.)

A tavaly május 24-én megtartott alakuló ülésen, a szükséges tájékoztatáson és egyeztetések túl, megtörtént az első komoly vita is: a tagok és a KÖH képviselői tisztázták, a KJB-nek a hivatali (hatósági) döntéshozatal első- és másodfokához való viszonyát. (Csak az elsőfokú döntéshozatalban vesznek részt tanácsadó testületként.)

2006. júniusától kezdve az év során havi rendszerességgel hét ülést tartott a KJB, ahol összesen 53 napirendi pontot (ügyet) tárgyalta meg. Ezek az ügyek jellemzően a védetté nyilvánításhoz kapcsolódtak. (Két általános kérdés kivételével.) A KJB létrehozatala után már minden egyes a KÖH elé került új műtárgyvédelmi ügyről állásfoglalást alakított ki.

Az 53 megtárgyalt ügyből 30 esetben (56,6 %) foglalt állás a KJB a védelem mellett, 5 esetben (9,4 %) ellene és 16 esetben (30,1 %) pedig a szakvélemény kiegészítését javasolta. Az szavazások csaknem minden alkalommal egyhangúak voltak, a védetté nyilvánítás mellett mindössze két esetben került sor többségi döntéssel elfogadott állásfoglalásra, azaz az esetek több mint 90%-ában a védelem minden terület képviselője egyetértett. Tanulságos ugyanakkor, hogy a védelmi ügyeknek a harmadát a bizottság nem ítélte kellően előkészítettnek, a szakvéleményeket még kiegészítésre javasolta.

A bizottság féléves munkája tapasztalataként megfogalmazható, hogy a nem túl nagy számú műtárgyvédelmi ügyek többsége (56,6 %) kellően előkészített, indokolt és széleskörűen elfogadott volt, míg ez, sajnos, az esetek harmadára nem állítható. Ez utóbbi tehát egyértelmű felhívás a szakvéleményeket a KÖH védelmi eljárásához előkészítő közgyűjtemények számára, hogy ezirányú tudományos kutatási munkájukat alaposabban, nagyobb körültekintéssel végezzék.

A KJB féléves munkájának tapasztalatait összegezve elmondható, hogy azt – az elmúlt és az előttünk álló időszakot is tekintve – az alábbiak miatt a műtárgyfelügyeleti munka egyik legfontosabb vívmányának kell tartanunk.

■ A védettség kimondása során ugyanis korábban, az elmúlt fél évszázadban sosem volt ilyen szakmai kontrollja a döntéseknek, ami képes kiszűrni a lehetséges kutatói elfogultságot vagy intézményi érdeket (pl. gyűjtemény-gyárapítási szempontok...).

■ A KJB munkája biztosította, hogy a KÖH védettséget kimondó döntése minden esetben magas tudományos és szakmai színvonalon és egységes szempontok alapján történhessen.

■ A védettség kimondása (az ebből következő korlátozások miatt) mindig is támadások tüzeiben állt, illetve állhat. Ezért a KJB igen fontos (és az egyetlen állandó jelleggel működő) egyeztető fórum is, ahol az érintett felek (tudományos, közgyűjteményi, műkereskedői, műgyűjtői és hivatali területek) véleményei együtt lehetnek jelen, illetve lehetnek részesei a döntéshozatalnak.

■ A KJB esetről-esetre történő tárgyalásai hosszabb távon is fontos hozadékkal járhatnak, ebből ugyanis előbb-utóbb ki kell kristályosodjon egy általánosan megfogalmazható és alkalmazható védelmi szempontrendszer.

Meg kell még jegyezni, hogy a KJB állásfoglalásaival a műtárgyvédelmi súlyát és jelentőségét is emeli, hiszen az most már nem egy szakvélemény alapján kimondott "közönséges" határozat, hanem a külföldi (pl. angol, francia, holland, német stb.) példának is megfelelően azt előzetesen egy a fontos területeket képviselő, elismert szakemberekből álló testület is megvitatja. (Hazánkban is van ennek működő példája: éppen az örökségvédelem területén a műemléki védettséget is bizottsági állásfoglalás nyomán mondja ki a miniszteri rendelet.)

Mindezek alapján úgy ítéljük, hogy a KJB munkája jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a KÖH védettség ügyében kimondott döntései, amelyek az utóbbi hónapokban a sajtó nyilvánosságának érdeklődését is felkeltették, jobban megalapozottak és szélesebb körben is elfogadottak legyenek, és ezzel fontos lépést tettünk a "konszenzusos védelmi stratégia" irányába. ■

KONFERENCIA A KULTÚRÁRÓL ÉS A TURIZMUSRÓL

A Magyar Utazási Irodák Szövetsége, a Hungexpo, a Szépművészeti Múzeum Alapítványa és a Művészetek Palotája közös konferenciát rendez az Utazás kiállítás idején, március 30-án 10-13 óra között a Hungexpo Budapesti Vásárcsopont Európa házában "A kultúra perspektívái a turizmusban" címmel.

A rendezvény meghívottai: beutaztató utazási irodák, konferenciaszervezők, idegenvezetők, szállodások, kulturális intézmények vezetői, vagyis az idegenforgalmi szakma képviselői.

A szervezők célja kettős: egyrészt, szeretnék ráirányítani az érintett idegenforgalmi vállalkozások figyelmét a magyar kultúra értékeire, annak érdekében, hogy munkájuk során minél nagyobb mértékben hasznosítsák Magyarország adottságait, másrészt pedig a kulturális intézmények vezetőinek felkérése arra, hogy a jövőben jobban figyeljenek a turizmus érdekeire. A konferencián a részvétel ingyenes.

– A Panoráma Bulletin nyomán –

TUROK MARGIT

KÖNYVEK VÉDÉSE TEGNAP ÉS MA

Aki az Állami Könyvterjesztő Vállalat 1960-as, 70-es vagy 80-as években rendezett árveréseinek anyagát tartalmazó katalógust lapozgatja, a tételek bibliográfiai leírása után esetenként egy (*) vagy három (***) csillaggal találkozhat. E jelzésekkel az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) látta el a katalógusok kefelelyommatát, így a potenciális vevők a katalógust tanulmányozva időben tájékozódhatnak a könyv státuszáról. Az egy csillag azt jelenti, hogy a könyv nem vihető külföldre, a három csillag pedig ezen túl még a tulajdonosi adatok bejelentését is kötelezővé teszi a vásárló számára. Ez utóbbi az "egyedi védettséget érdemlő" kategória volt, megegyezik a jelenleg is használt "védett" fogalommal.

Az OSZK összeállította A Magyar Könyvgyűjtő Új Kézikönyvét, mely több kötetben tartalmazza az 1969-1996. között tartott árverések tételeit. Ebben az időszakban az Állami Könyvterjesztő Vállalat átlagosan évente két aukciót tartott, rajta kívül a Könyvértékesítő Vállalat (később Téka), és a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat is rendezett árveréseket. Akár az árverési katalógusokat, akár A Magyar Könyvgyűjtő Új Kézikönyvét vesszük alapul, azt tapasztaljuk, hogy rendkívül sok a csillaggal megjelölt tétel, átlagosan minden tizedik. (Csak az összehasonlítás kedvéért, ma durván minden háromszázadik árverési tételt minősítenek védetté, de az is igaz, hogy ma sokkal több mű kerül kalapács alá.) Az árveréseken régebben is – és ma is – a legjelentősebb, legértékesebb dokumentumok szerepeltek, az árverések anyaga bizonyítja leginkább, hogy mennyi kultúrtörténeti értékkel rendelkezünk. Ugyanakkor a védett tárgyak számának nagyrányú csökkenése arra utal, hogy a védetté nyilvánítással kapcsolatban szemléletváltás történt. A folyamat már akkor elkezdődött, amikor a terület egyedüli felügyelője az OSZK volt, de a Kulturális Örökség Igazgatóságának (KÖI) 1998-ban történt létrehozása után ütemet váltott. (Könyvtári dokumentumok védetté nyilvánítását közgyűjteményi javaslatra jelenleg a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH – 2001. óta a KÖI jogutódja) Műtárgyfelügyeleti Irodája mint hatóság végzi.)

Tekintsük át röviden, hogy régebben milyen könyveket, kéziratokat, térképeket, egyéb könyvtári dokumentumokat nyilvánítottak védettnek, és mivel többnyire sokszorosított tárgyakról van szó, mennyi példányban? A régi védett könyvtári dokumentumok legnagyobb cso-

portját a szépirodalmi – főleg a 20. század első feléből származó – első kiadások, a számozott, aláírt, dedikált művek alkotják. Széchényi István és Kossuth Lajos műveit is általában három csillaggal jelölték. Védtek a könyveket ritkaságuk miatt, vagy ha különleges kivitelben jelentek meg – például, ha neves művész készítette a borítótervet –, vagy ha a példányt metszetekkel gazdagon illusztrálták. A híres nyomdászok, kiadók munkái is csillaggal jelöltettek, pl. a német *Koberger*, az olasz *Aldus Manutius*, a németalföldi *Elzevir*, a magyarok közül *Trattner*, *Emich*, a *Landerer* dinasztia, később a *Kner* és *Tevan* kiadványok. Az ősnymtatványok (a könyvnyomtatás feltalálásától 1500-ig megjelent művek), az antiquák (XVI. századi nem magyar könyvek), a *Szabó Károly* által regisztrált Régi Magyar Könyvtár tagjai (1473-1711. között megjelent magyar könyv) mindig védettek voltak. A védek esetében fontos szempont volt (ma is az!) a származás, mármint az, hogy van-e benne ex libris, kézírásos bejegyzés, esetleg tulajdonosi bélyegző. A védési szempontrendszer szerint a védendő kategóriába tartozó művek minden újabb példánya a felbukkanáskor csillagot kapott. Egyedi dokumentumok esetében az ereklyeérték dominált, így nyilvántartunk üdvözlőkártyát, olykor egy-egy aláírást is. (Ma már a hangsúly itt többnyire a forrásértéken van!)

Mindig védett volt... Hartmann Schedel 1493-ban megjelent Világkrónikájának Budát bemutató lapja

A döntő különbség – bár a kör lényegesen szűkült – mégsem a védendő dokumentumok körével, hanem a példányszámmal kapcsolatos. Hány példány képes a fennmaradást biztosítani? Amíg korábban egy-egy újabb védésnél nem volt akadály a *közgyűjteményi* (esetleg többszöri) *előfordulás*, ma ez a legfontosabb szempont. Ha egy – főleg a nemzet számára – kiemelkedő jelentőségű és pótolhatatlan kulturális értéket képviselő dokumentum nem lelhető fel magyarországi közgyűjteményben, akkor azt feltétlenül védeni kell, nyomon kell követni, hiszen ez biztosítja, hogy a jövő nemzedékek is "birtokolhassák" azokat az értékeket, melyeket az ősök ránk hagytak. Minden védés *egyedi elbírálás* után születik, minden ismert körülmény figyelembevételével. A döntést *alapos előkészítés és kutatás* előzi meg, ennek része a dokumentálás és szakvéleményezés, végső szűrőként az ügyet megtárgyalja az idén létrehozott Kulturális Javak Bizottsága tanácsadó testülete is. A testületben a különböző közgyűjteményekből érkezett szakemberek mellett a műkereskedelmi szakma is érvényesítheti saját szempontjait. *Nincsen kategorikus védés*, erre jó példa, hogy még a magyar vonatkozással nem rendelkező ősnymtatványokat sem védjük, hacsak nem nemzetközi ritkaságok. A másik alapvető különbség éppen a *számomtartásban*, *nyomonkövetésben* van. Az OSZK sajnos nem rendelkezett a védett dokumentumok további sorsát megfelelően követő kapacitással (munkaerő, idő), amelyen ilyen tömegű védettség esetén nem is csodálkozhatunk! A Hivatal Műtárgyfelügyeleti Irodája az árverési bemutatákon több digitális felvételt is készít a tárgyakról, ezt a képi dokumentációt használja a nyilvántartás is. A védetté nyilvánítás során kapcsolatba lép a tulajdonossal, később, meghatározott időközönként a tárgyakat azok őrzési helyén szemrevételezi. Személyes, élő kapcsolat alakul ki a tulajdonosok és a Hivatal között, így kevésbé valószínű, hogy nyomát veszítjük a dokumentumoknak.

Az antikvárius szakma rendkívül pozitívan fogadja a Hivatalnak a védelemmel kapcsolatos intézkedéseit, ezt bizonyítja *Márffy Györgynek*, a Központi Antikvárium vezetőjének az Art Magazin legutóbbi számában megjelent nyilatkozata "Körkérdés a védelemről" címen. ■

DR. ÖRSI KÁROLY

VÁLLALJUK TETTEINKET!

A CSÁKVÁRI KASTÉLYKERT HELYSZERELÉSI MUNKÁIHOZ

A közelmúltban az Örökség című lapban érdekes cikk jelent meg a Csákvári Kastélykertről. A szerző, *dr. Fatsar Kristóf* áttekintette az elmúlt idők a kastélykert különböző építési korszakait, felvázolta a jövőt, feltéve a kérdést is: mit szól ehhez majd a műemlékvédelem?

Ez utóbbi kérdés, megjegyzés volt az, ami ennek a cikknek a megírására késztetett. Kijelentem, hogy ami az elmúlt évtizedekben a Csákvári Kastélykert védelme érdekében történt, az a műemlékvédelem kezdeményezésével, irányításával, tudtával és tervei szerint, mi több: kivitelezésében történt. Erre a sok tervtári, irattári anyag és néhány szakcikk is bizonyíték. A kert helyreállításával már az 1960-as évektől kezdve foglalkoztam, amikor még kedvezőtlenebb politikai feltételekkel kellett számolni. Akkor még nem volt "divatban" a kastélyok sorsával törődni, a hivatalos álláspont is inkább kastélyellenes volt. Csákváron mégis a helyi tanács, a gyógyintézmény és a műemlékvédelem vállalta az értékvédelem feladatát.

Megfelelő kutatás, felmérés után 1976-ban, mint az Országos Műemlékvédelmi Főfelügyelőség kertépítész adtam ki az első tervet tervtanácsi jóváhagyással, a helyi vezetők – tanács, gyógyintézet, erdészet és országos intézmények – egyetértő támogatása mellett. Folyamatosan szerveztem, kutattam, terveztem a munkát, s adtam ki a terveket a kert különböző építményeinek, valamint ezek környezetének helyreállítására. Ezek: a török építmény, a grotta (hűtőző), a napóra, a szentháromság-oszlop, a lőportorony/magasles és a teljes egykori angolkert. Mindez a Tájépítészeti-és építészeti Osztály segítségével keretében az OMF és jogutódainak elsősorban az AMRK-nak

munkája. Idetartozik a kőszobrász-restaurátorok szép munkája is. Ki kell emelni a munkában *Káldy Gyula* (OMF) építész nevét, a gyógyintézet részéről *dr. Majzik* igazgató urat, *dr. Kovács Tibor* és különösen *dr. Dékány Erzsébet* vezető orvost és *Prax György* műszaki vezetőt. A tudományos munkában *dr. Sisa József* (MTA. művészettörténész) kell hangsúlyozni.

A helyi tanácsi vezető *Viszló Dezső* volt, aki évtizedeken át szorgalmazta a felújítást. Fia, *Viszló Levente* ma a Pro Vértes Természetvédelmi Közhasznú Alapítvány vezetője, s vele újult meg a Gessner ház és környéke, valamint a török építmény. Ő az, aki a jelentős területek fenntartásáról is gondoskodik. Hangsúlyozni kell az erdészet értékes munkáját (*Právecz Antal*) a természetvédelem és az erdészeti felsőbb vezetők támogató véleményét, valamint az adott anyagi segítségét. E rövid frásban nincs hely mindenkit pontosan felsorolni, aki részt vett a munkában, tőlük elnézést kérek, de más frásomban őket is név szerint említettem.

Öröm, hogy az elkészült különböző ketrészleteket ünnepélyes körülmények között adták át – miniszterek, vezető politikusok, püspökök és a közel-távoli civil lakosság jelenlétében.

Ezekről az eseményekről a sajtó tudósított is. Jelentőségét sem a kulturális örökségvédelemben, sem a természetvédelemben, sem a gyógyintézmény és a település életében nem szabad alábecsülni.

Tudjuk, hogy nem minden tökéletes és teljes, de amit ebben az esetben tettünk, azt vállaljuk. Mindez sokak öröme az idegenforgalom javára is szolgál. Munkánkat az utókor felülbíráhatja, fejlesztheti, folytathatja. Reméljük is, így van rendjén. ■

Műbarlang a Csákvári Kastélykertben

Fotó: Örsi Károly

Harriet Devlin, az angliai Ironbridge Intézet munkatársa, egy ösztöndíj támogatásával hét európai országban járt tanulmányúton. Tapasztalatait közzétette az interneten. Tekintettel arra, hogy hazánkban is járt, érdemes holland, belga, dán, svéd, norvég és román benyomásait magyar tapasztalataival összevetni. Dolgozatának itt csak summázatát közöljük Bodnár Ágnes fordításában. (Ironbridge: Anglia egyik világörökségi helyszíne, az ipari örökség szabadtéri bemutatóhelye.)

A TÖRTÉNETI ÉPÜLETEK MEGELŐZŐ KARBANTARTÁSÁRA IRÁNYULÓ EURÓPAI KEZDEMÉNYEZÉSEK

Holland ház homlokzata

így feleslegesen megkettőződnek. Valamennyi épület tulajdonosának megfelelő általános tájékoztatást kellene kapnia, illetve az ehhez kapcsolódó további információt is elérhetővé kellene tenni számukra a helyi hagyományokra és az építőanyagokra vonatkozóan.

1.6 A hagyományos építőmesterségek gyakorlati oktatása: Miközben Angliában – ha lassan is – de nő azoknak a kivitelezőknek a száma, akik magas színvonalon képesek a felújítási munkákat végezni, Európában járva néhány országban az tapasztalható, hogy a szakoktatás és a gyakorlati képzés színvonala sokkal magasabb. Ez a 11-13 éves korban elkezdődő gyakorlati képzésnek tulajdonítható, amely képesség, rátermettség szerinti kiválasztás alapján működik. A szakképzésben való részvétel nem jelent megbélyegzést, mint Nagy Britanniában. A szakképzett kőművest, féművest, asztalost megbecsülik.

Figyelemre méltó a magyar, a holland és a svéd szaktudás, és a svéd "Halland Model" szerinti igen ötletes átképzési módszer, amellyel közönséges kivitelezőket "műemléki kivitelezők" fejlesztenek. A példák közül kiemelkedett Magyarországon a veszprémi iskola – és a romániai Bonchidán tartott nyári képzési gyakorlat.

1.) Elemzések és következtetések:

1.1 A műemlékek védelmére és a pénzügyi támogatások rendszerére vonatkozó egyértelműen irányadó modell nincsen.

1.2 A karbantartást előíró törvényi kötelezettség általában nem eredményes. Néhány meglátogatott ország – Nagy Britanniához hasonlóan – a védetté nyilvánítással és a védettséggel kapcsolatban nem írja elő a jókarbantartásra vonatkozó kötelezettséget, míg mások ezt teszik.

1.3 A legtöbb európai országban létezik valamilyen ösztönző rendszer, mely a tulajdonost érdekeltté teszi ingatlanának karbantartásában. Ilyenek: az ÁFA csökkentése, karbantartási támogatás, kamatcsökkentés, pénzügyileg is támogatott szakmai felügyelet biztosítása – vagy a legátfogóbb rendszer: a holland Monumentenwacht tevékenysége.

1.4 Számos felújításhoz kapcsolódó tevékenységet nem kormányzati szervek végeznek.

1.5 A tulajdonosok tájékoztatása:

Kiderült, hogy Angliában a történeti épületek tulajdonosai számára a tájékoztatás bár elérhető, de nagyon esetleges. Az English Heritage (EH: az angol Örökségvédelmi Hivatal) remek kiadványok sorozatával rendelkezik, de ezeket nem kifejezetten a műemlék-tulajdonosok számára készítik. Egyes civil örökségvédelmi szervezetek, mint pl. a SPAB (Society for the protection of Ancient Buildings: Egyesület a történeti épületek megvédéséért), vagy a HHA (Historic Houses Association: Történeti Házak Társasága) magas színvonalú tanácsadással szolgálják tagjaikat, de ez nem egyformán érhető el mindenki számára. A helyi tanácsadás az, ami általában a legkönnyebben igénybe vehető. Az erőfeszítések

Colmar (Fr.o.) Loggia a 17. századból

2.) A látottak alapján megfogalmazható általános ajánlás:

2.1 A történeti épületek felújítása érdekében azok tulajdonosaira irányuló ösztönző "intézkedési csomag" szükséges – az alábbiak szerint:

2.1.1 Adómentesség, a javítási és karbantartási munkák ÁFÁ-jának csökkentése.

2.1.2 Erőteljes kampány a rendszeres éves karbantartásra – társadalmi célú reklámokkal (pl. "Hogyan védje meg értékes tulajdonát és őrizze meg épülete állagát az esőcsatorna rendszeres tisztítása által?")

2.1.3 A kormányzat támogatáson minden épület felújításra irányuló nyilvános kampányt, tekintet nélkül a tulajdonosra, az épület korára, vagy státuszára.

2.1.4 Valamennyi szinten növelni kell a szakmai képzési lehetőségeket a Nemzeti Szakképzési Tanterv és karbantartási szakképzés (NVQ: National Vocational Curriculum) keretében.

2.2 A gyakorlati karbantartásra vonatkozó ajánlások (melynek célja az épület egészét védő tető állagának megóvása):

2.2.1 A tulajdonosok anyagi támogatása szükséges, ha tető csak nehezen – pl. alpinista módszerekkel – közelíthető meg.

2.2.2 Európai mintára gyártott, járdához rögzíthető, speciális gépi mozgatású létra szerkezetek biztosítása az esőcsatorna-karbantartási munkák biztonságosabbá tétele céljából. (ld. Monumentenwacht)

2.2.3 Ösztönözni kell a helyi építési hatóságokat a rejtett (attika) csatornák

vizsgálatának elvégzésére, valamint, hogy aktívabban támogassák az SPAB által szervezett " Országos Épületkarbantartási Hetet". Az EH lássa el – könnyen érthető – min-

Barokk ház homlokzata Budán, a Várban

Colmar, utcarészlet

dennapi tanácsokkal az épületek tulajdonosait – az "Alapvető épület karbantartási munkák ABC-jé"-nek kidolgozásával.

2.2.4 Támogatni kell az üzleti alapú ellenőrzési és karbantartási vállalkozások beindítását. ■

TÓTH ZSUZSANNA

ZSOLNAYRÓL SZÓLVA

A Zsolnay Miklós által 1853-ban alapított manufaktúra világhírré tett szert, s napjainkban a legismertebb épületkerámia készítő vállalként tartjuk számon. Termékeit a főváros számtalan pontján és vidéken egyaránt gyakran felfedezhetjük. Erről a páratlan életműről ad összefoglaló képet a gépészmérnök dédunoka, *Mattyasovszky-Zsolnay Tamás* által összeállított nagyméretű (kétnyelvű) kötet. A bevezetőben *Vízy László* építész-mérnök a szakember látásmódjával ad betekintést a színes épületkerámiák több évezredes történetébe.

A 19.-20. század fordulóján Budapesten egyre több épület kapott színes tetőt. Az Iparművészeti Múzeum színvilágával még annyi évtized után is kiemelkedik környezetéből. A Mátyás templomot sem tudnánk elképzelni másként, mint a Zsolnay-féle színes cserepekkel. Csak oda 250 918 darab mázas cserepet szállítottak 1884-ben. Köztéri kútjaink közül is jó néhány a Zsolnayakat dicséri.

Egy összefoglalóból megismerjük időrendi sorrendben az elkészült munkákat. Ráfeledkezhetünk a Zsolnay majolika- és kerámia díszes az Ybl tervezte Várkert bazárra, a Városligetben járva

felfedezzük a Palme házat, a neoreneszánsz Bánki Donát Műszaki főiskola terrakotta díszzeit és a Trefort utcai Hotel Mercure-t, az egykori Rakovszky Palotát. A korábbi Mai Manó-féle fotóműterem homlokzatát szintén Zsolnay terrakottái és mázas kerámiai díszítik. A Döbrentei téri *Hauszmann Alajos*-féle bérházra a tatározáskor is Zsolnay mázas cserepek kerültek...

A Zsolnayak nevét öregbíti a Nagyvásárcsarnok tetőzete, a Műcsarnok homlokzati frízei, a kőbányai Szent László plébániatemplom, a neogót erzsébetvárosi plébániatemplom külső, szobros díszei. Üde színfolt a Stefánia úti Magyar Földtani Intézet szecessziós épülete, valamint a ritkán észrevett Hold utcai Postatakarék vidám, zsolnays tarkasága. Szimbolikus jelentőségű, hogy a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal várbeli épületében megmaradtak legalább a belső Zsolnay-kerámiák és ornamensek. Zsolnay remekeket találunk még a távolabbi Pesterzsébeten is, ahol a községháza épült közreműködésükkel. A Bécsi kapu téri Országos Levéltárat sem tudnánk már másként elképzelni, csakis a Zsolnay-féle tetőcserepekkel. ■

A Műemlékek Állami Gondnoksága a Magyar Kultúra Napjához kapcsolódóan január 23-án nyitotta meg a bécsi Magyar Kulturális Intézetben, a Collegium Hungaricum-ban a "Magyar örökség egy építész és egy szobrászrestaurátor keze munkája nyomán" című kiállítását.

CSÁNY ÉVA

ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÜNK A BÉCSI COLLEGIUM HUNGARICUMBAN

A Magyar Kultúra Napját 1989. óta január 22-én ünnepeljük. Ismeretes, hogy Kölcsey Ferenc – a kézirat tanúsága szerint – 1823-ban ezen a napon fejezte be a Himnusz megírását. A kiállításban szereplő műemlékek javarésze már állt a Himnusz sorainak születésekor. Épített örökségünk éppúgy nemzeti identitásunk, kultúránk része, mint a zene vagy az irodalom – előnye viszont az, hogy előképzettség vagy nyelvismeret nélkül is élvezhető. A mintegy 60 darabból álló kiállítási tábló képei a csaknem teljes magyar épített örökséget reprezentálták – a világi, az egyházi és a népi építészetet egyaránt. A kiállítás nem csak magát a műemlékeket kívánta bemutatni, de a műemlékvédelmi munkáját is, a helyreállítás elveit és gyakorlatát.

A táblók a Műemlékek Állami Gondnokságára bízott műemlékek bemutatásán túl két művész munkássága köré szerveződtek. Egyikük *Sisa Béla* Koós Károly díjas építész, aki egész aktív életét a műemlékvédelem intézményeiben töltötte. Örökségmentő munkássága nyomán több száz népi építészeti emlék újult meg országSZerte, szinte nincs az országnak olyan települése, ahol ne találkoznánk általa helyreállított épülettel. A másik művész *iff. Madarassy Walter*, aki a híres szobrászcsalád legfiatalabb tagjaként 1951-ben született Budapesten.

Fotók: Sisa Béla

Músortra várva a kiállítás megnyitóján, Bécsben. Áll Bardi Terézia művészettörténész.

Szobrász-restaurátorként végzett a Magyar Képzőművészeti Egyetemen, majd szakmai ösztöndíjjal Velencében és Oxfordban tanult. Jelenleg oktat, valamint restaurátorként és restaurátor felügyelőként dolgozik. Munkálkodása nyomán újultak meg a millenniumi emlékmű királyszobrai, Erzsébet királyné és Szent Imre herceg szobra, a csodaszép kalocsai püspöki könyvtár aranyterme, a szentgyögyvölgyi református templom belső tere, a nádasdladányi Nádasdy-kastély Ősök Csarnoka, a fertődi Esterházy-kastély páratlan szépségű kovácsoltvasai, Apolló termének stukkói, és még szinte megszámlálhatatlan templombelső és más emlékek. A két alkotó közös jellemzője, hogy bár a szabad művészetek igen kiváló mesterei, mindketten az elődök nagyszerű munkáinak megmentésén, átmentésén munkálkodnak tiszteletreméltó alázattal.

A kiállítás tematikáját *Dobó Ágota*, a Műemlékek Állami Gondnoksága általános igazgatóhelyettese állította össze. Az installáció *Molnár Csaba* és *Czeglédi Lajos*, fiatal építészek-oktatók munkáját dicséri.

A teltház előtt zajló megnyitót az Authentic Quartet remek kamarakoncertje tette még ünnepélyesebbé, és aznap az osztrák közszolgálati rádió is riport keretében számolt be az eseményről. A kiállítás két hétig látogatható Bécsben, legközelebb márciusban Brüsszelben mutatkozunk be vele.

Ezúton is köszönjük a Collegium Hungaricum vezetésének a lehetőséget és kollegáinak a kiállítás megszervezésében nyújtott segítségét. ■

KONFERENCIA LESZ KOLOZSVÁRON

A Nemzetközi Tartószerkezetek Konferencia-sorozat 11. ülészakát október 25-27 között tartják Kolozsváron, a Transylvania Trust Alapítvány Építettörökség Kutató és Oktató Központjában. A konferencia három napján előadásokon, kerekasztal-beszélgetéseken, valamint tanulmányi kiránduláson vehetnek részt az érdeklődők *Gyorsbeavatók a történeti tartószerkezetek esetében* című tematikában.

A rendezvénysorozat szervezői az Erdélyi Műemlék-restaurátorok Egyesülete, a Transylvania Trust Alapítvány, a Román Művelődési Minisztérium, valamint a kolozsvári Műegyetem Építészeti és Városrendezési Kara, illetve az INCERC kolozsvári fiókja.

A konferenciára a RO-400110, Cluj Napoca, Op. 1 Cp. 1176 postacímen, illetve a + 40 264 435 489 faxszámon, vagy + 40 744 77 13 10 telefonszámon lehet jelentkezni. Bővebb információk a hs@transylvanianostra.eu e-mailcímen kérhetők.

Két évvel ezelőtt a Teleki László Alapítvány, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Kárpát-medencei referatúrája és a kolozsvári Entz Géza Alapítvány képzéssorozatot indított el az erdélyi történelmi egyházak lelkészei és világi képviselői részére az egyházi tulajdonban lévő épített és tárgyi örökség megővéséről. Az erdélyi kurzusokat 2005-ben a Szlovákiai Református Keresztény Egyházzal való megállapodás keretében a felvidéki református lelkészek és presbiterok számára szervezett, három helyszínen megvalósult örökségvédelmi képzése követte.

BAGDÁNY JUDIT, VÁRALLYAY RÉKA

EGYHÁZI VEZETŐK ÖRÖKSÉGVÉDELMI KÉPZÉSE MAGYARORSZÁGON

A két-háromnapos konferenciák célja az volt, hogy a résztvevők az épületek karbantartásával és a műtárgyak gondozásával, tárolásával kapcsolatos gyakorlati ismereteket elsajátíthassák, és az örökségvédelemmel kapcsolatos kérdéseiket a szakemberekkel megvitathassák. A hallgatóság számából és az aktív hozzászólásokból bizonyossá vált, hogy mindekre igen nagy szükség van, annál is inkább, mert a teológiák tantervéből hiányzik az örökségvédelem oktatása, a gyakorló papok és lelkészek pedig gyakran tanácstalanul állnak az épületek és műtárgyak károsodásai láttán. A határokon túl örömmel, fenntartások nélkül fogadták a konferenciák ötletét és a szakmai segítséget, annak is köszönhetően, hogy a Hivatal Kárpát-medencei referensei nem hatósági, hanem szakmai koordináló szerepet töltenek be a magyar állami támogatásokkal újjászülendő épületek ellenőrzésekor.

Magyarországon a KÖH hatósági szerepvállalása miatt más volt a helyzet. A történelmi egyházak és a Hivatal nem mindig felhőtlen viszonya miatt több fórumon is megfogalmazódott az az álláspont, hogy az egyházakkal olyan partnerkapcsolati viszony kiépítésére van szükség, amely segíti az örökségvédelmi szakmai szempontok, ezen keresztül a Hivatal munkájának alaposabb megismerését, megértését. A képzéssorozat itthoni elindításakor a határon túli tematikára és tapasztalatokra építve kerestük fel első alkalommal a katolikus és a református egyházak képviselőit.

Katolikus részről, mint központi intézmény, az Országos Katolikus Gyűjteményi Központ vállalt koordináló szerepet. Az akkori intézményvezető *Farkas Attila* atya, majd a jelenlegi igazgató *Varga Lajos* püspök atya is együttműködéséről biztosított bennünket, támogatva a programtervezetet. A képzés megvalósulásához szükséges anyagi fedezetért a Vox Artis Alapítványon keresztül sikerrel pályáztunk az NKA műemlékvédelmi és régészeti szakkollégiumához. A kétnapos konferenciára szeptember 26-27-én Dobogókőn került sor. Az első alkalomra az egyházi tulajdonban levő épített és tárgyi örökségért felelős – elsősorban gyűjteményi – szakembereket hívtuk össze. A katolikus egyházon belüli hierarchiára tekintettel célunk az volt, hogy a "képzési csomagot" mindenkeltől azokkal ismertessük meg, akik a későbbiekben segítségünkre lehetnek az egyházmegyéenként megrendezendő konferenciák megszervezésében. Jelen voltak az Országos Egyházművészeti

és Műemléki Tanács tagjai, az Országos Katolikus Gyűjteményi Központ és az egyházi gyűjtemények vezetői, valamint az egyházi műemlékek felújításában aktívan tevékenykedő szakemberek. Az első nap az épületekkel, a második nap a műtárgyakkal kapcsolatos előadások hangzottak el. A résztvevők kérdéseiből, hozzászólásaiból és az esti vitából is kiderült, hogy a sok félreértés és főként előítélet leküzdésére a személyes szakmai kapcsolatok és a kölcsönös bizalom kiépítése elengedhetetlenül szükséges! A konferencia első eredményei közé tartozik a Hivatal Műtárgyfelügyeleti Irodájának és az Országos Katolikus Gyűjteményi Központ munkatársainak azóta több szinten is megvalósuló együttműködése. 2007-ben egyházmegyéenként folytatnánk a képzéssorozatot, bízva az NKA további támogatásában.

A református egyházon belül egyházkerületenként rendezik meg a lelkészképző "vándorkonferenciát", amely a lelkészek, teológusok, és gyűjteményvezetők részvételére egyaránt számít. A négy református egyházkerület közül első alkalommal a Tiszáninnen Református Egyházkerület, ezen belül a történelmi hagyományokban bővelkedő Sárospataki Református Teológiai Akadémia adott otthont a rendezvénynek. *Csomós József* püspök úrral már 2005. őszén elkezdődtek az egyeztetések, melynek kezdeti nehézségét a Hivatallal, mint hatósággal szemben támasztott előítéletek leküzdése jelentette. A kezdeti akadályokon túllépve azonban, mint közös ügyet sikerült felvállalni az egyházi hagyaték szakszerű megőrzésének fontosságát hirdető rendezvényt. Végeredményként elmondható, hogy nagyon jól sikerült az együttműködés. A képzési programot két részben valósítottuk meg. Október 3-ai központi témája műemlék templomaink voltak, így szó esett többek között az épületek legjellemzőbb károsodásairól, az épületkutatás jelentőségéről és módjairól, a történeti épületszerkezetekről. A rendezvény különös aktualitását adta az egyházkerület épület- és ingatlan kataszteri nyilvántartásának jelenleg is folyamatban lévő összeállítása. Az október 10-i előadássorozat az egyházi iratokat, klenódiumokat, bútorokat, textíliákat magába foglaló tárgyi örökséggel foglalkozott, ahol külön hangsúlyt kapott az egyházi levéltári anyag és könyvtár rendezése, gondozása, hiszen e tárgytípus minden parókián megtalálható. 2007-ben Tiszántúli Református Egyházkerületben folytatódik a vándorkonferencia.

A KATOLIKUS ÉS A REFORMÁTUS ÖRÖKSÉGVÉDELMI KÉPZÉSEN IS SZEREPLŐ ELŐADÁSOK A KÖVETKEZŐK VOLTAK:

- Az épületkutatás jelentősége a templomok felújításában *Simon Zoltán* régész (ÁMRK)
- Az épületek károsodása – okok, következmények – a fenntartás és védelem épületfizikai kérdései *Temesi Tamás* építészmérnök
- A falképek kutatásának módszerei – A falképek jellemző károsodásai *Lángi József* festő-restaurátor (ÁMRK)
- Faelemek jellemző károsodásai *Babos Rezső* faanyagvédelmi szakember (Anticimex)
- "Jobb a megelőzés, mint a kúra" *Sebestyén József* építészmérnök (KÖH)
- A Műtárgyfelügyeleti Iroda munkája; műtárgylopás; Védett műtárgyak revíziója, elvi és gyakorlati védelme *Dr. Buzinkay Péter* irodavezető és *Turok Margit* művészettörténész (KÖH, Műtárgyfelügyeleti Iroda)

- Az orgona karbantartása *Hajdók Judit* orgonaművész, orgonaszakértő (KÖH)
- Fém tárgyak, klenódiumok gondozása, tárolása, és jellemző károsodásai *Hajtó-Kolba Judit* művészettörténész, muzeológus (Magyar Nemzeti Múzeum)
- Könyvek, papírok gondozása, tárolása és jellemző károsodásai *Ördög Edit* papírrestaurátor (Budapesti Történeti Múzeum)
- Textíliák gondozása, tárolása, és jellemző károsodásai *Rádai Bodnár Katalin* textilrestaurátor (Sárospataki Református Kollégium)
- Sípok Enikő textilrestaurátor (Magyar Nemzeti Múzeum)
- Amit a harangok gondozásáról és a harangozásról tudni kell *Turok Margit* művészettörténész (KÖH, Műtárgyfelügyeleti Iroda)

KIZÁRÓLAG A KATOLIKUS KÉPZÉS ELŐADÁSAI VOLTAK:

- Az egyházi kulturális javakkal foglalkozó pápai dokumentumok *Mózes György* történész, levéltáros (OKGYK)
- Az egyházi épületek felújításának problematikája *Veöreös András* építészmérnök (KÖH, Felügyeleti Igazgatóság)

- Számítógépes műtárgyfeldolgozás a gyakorlatban *Broczky István* informatikus (OKGYK)

KIZÁRÓLAG A REFORMÁTUS KÉPZÉS ELŐADÁSAI VOLTAK:

- Az örökségvédelem jogi keretei; a KÖH Miskolci Irodájának munkája, feladatai *Paszternák István* irodavezető (KÖH, Miskolci Iroda)
- Műemlék templomok helyreállítása – esettanulmányok *Arnóth Ádám* építészmérnök (KÖH, Felügyeleti Igazgatóság)
- A Tiszáninneni Református Egyházkerület ingatlan- és épület kataszteri nyilvántartásának bemutatása *Nagy József András* építészmérnök (Intervallum Építész Iroda)

- Történelmi értékű egyházközségi iratok gondozása levéltári szempontból *Dr. Dienes Dénes* gyűjteményigazgató (Sárospataki Református Kollégium)
- A Sárospataki Kollégium Múzeumának egyházművészeti anyaga *Pocsainé Eperjesi Eszter* múzeumigazgató (Sárospataki Református Kollégium)

Ezúton is szeretnénk köszönetet mondani mindazon kollegáinknak, akik előadásukkal hozzájárultak a képzés megvalósításához! Reméljük, hogy a következő években az egyházakkal való együttműködés még hatékonyabbá válik. ■

BUZINKAY PÉTER

A KULTURÁLIS JAVAK FOGALOMHASZNÁLATA SZEMPONTOK A HATÓSÁGI ÉS JOGALKALMAZÓI MUNKÁHOZ.

Közös kulturális örökségünk védelme érdekében a modern társadalmak, államok nemcsak intézményrendszereket hoztak létre és működtetnek, hanem a fokozottabb védelem érdekében különleges jogi szabályozást is bevezettek. Így van ez hazánkban is, ahol a vonatkozó nemzetközi egyezmények, az EU joganyaga mellett (azokkal összhangban) saját, nemzeti szabályozásunk is létezik. E fokozott védelem egyik eszköze a visszatartó erejű szankció, büntetés. Ennek megfelelően a (kulturális örökségvédelmi és bűnüldözői) hatósági és (ügyészeti, bírósági) jogalkalmazói munkában alapvető feltétel a helyes és egységes jogértelmezés és gyakorlat. E téren, a kulturális igazgatásban végzett munkánk során a kiemelt jogi védelem egyik alapvető kérdésében sajnos igen sok téves és káros értelmezéssel találkozunk. Ezért segédletként összeállítottunk egy fogalommeghatározást: mely tárgyakat kell, illetve lehet a kulturális javak körébe sorolni. (A részletesebb kifejtést a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal [KÖH] Internetes honlapján, a <http://www.koh.hu/> alatt lehet olvasni. Itt ennek egy rövidített változatát, kivonatát adjuk közre.)

A hazai jogalkalmazói gyakorlatban csaknem kivétel nélkül a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Kövtv.) alapján kell a kulturális javak fogalmát meghatározni és más jogszabályok (pl. a Büntetőtörvénykönyv) szerint alkalmazni. Kulturális örökségünk védelme érdekében ugyanis a jogszabályok a jogsértések esetén, ha azok a kulturális javak körébe tartozó tárggyal kapcsolatosak, súlyosbító, minősítő körülményként értékelik. Ezért az ilyen jogsértések elbírálásánál kulcskérdés, hogy az adott tárgy a kulturális javak körébe tartozik-e vagy sem.

Míg a köznyelvben ugyanis többnyire olyan kifejezésekkel illetik e tárgyakat, mint műtárgy, műkincs, régiség, addig a jogszabályok ma már következetesen a kulturális javak, illetve a kulturális tárgy vagy kulturális örökség ingó elemei kifejezéseket használják.

A Kövtv. (7.§ 4. pont) szűkszavú fogalom meghatározása értelmében a kulturális javak körébe két nagy tárgycsoport

sorolandó: kiemelkedő és jellemző emlékek, valamint a művészeti alkotások. A művészeti alkotások fogalma általában egyértelmű, de az első csoport, a "kiemelkedő és jellemző emlékek" meghatározása már nehézséget okozhat. Ez utóbbi kört tehát részletezve (és az EU bíróságának gyakorlatát is figyelembe véve) megállapíthatjuk, hogy ezek olyan tárgyak, amelyek *rendelkeznek a gyűjteményben való elhelyezés feltétlenül szükséges jellemzőivel, vagyis:*

- *viszonylag ritkán lelhetők fel,*
- *rendszerint nem használják eredeti rendeltetésüknek megfelelően,*
- *a hasonló használati értékű tárgyak szokásos kereskedelmi forgalmától eltérő, különleges ügyletek keretében cserélnek gazdát és*
- *jelentős értéket képviselnek.*

E négyes feltételrendszer alkalmazva világosan elhatárolható a kulturális értékkel is rendelkező kulturális javak, az egyszerűen "csak régi", használaton kívül került tárgyaktól.

A fogalom-meghatározásnál fontos tudni azt is, hogy a "tárgyak" nagy halmazán belül elkülönülő kulturális javak csoportját is még tovább lehet szűkíteni. A jogszabályok értelmében ezen belül kiemelt védelmet élveznek a védett (közgyűjteményben levő) és a (KÖH által) védetté nyilvánított kulturális javak.

Nem árt tudni azt is, hogy egy tárgynak a kulturális javak körébe tartozásáról bárki adhat véleményt, egy hatósági eljárás során az igazságügyi szakértő, vagy (eseti szakértőként) múzeumi illetve közgyűjteményi szakvélemény is felhasználható a kérdés eldöntéséhez, sőt a KÖH Műtárgyfelügyeleti Irodája is állást foglalhat, de vita esetén a Kövtv. (64.§ d) pontja) alapján a KÖH feladata dönteni arról, hogy az adott tárgy a kulturális javak körébe tartozik-e vagy sem. ■

MEGÚJULT A PANNONHALMI FŐAPÁTSÁG KÖRNYEZETE

Megújult a világörökségi rangot elnyert Pannonhalmi Főapátság környezete, a munkálatok során rendezték a monostor előtti teret, a belső udvart, továbbá a szabadtéri rendezvények helyszínét és a várat övező körsétányt – mondta *Vajdovich Béla* projektmenedzser az MTH-nek.

Turisztikai fejlesztésre 345 millió forint vissza nem térítendő támogatást nyert el a bencés főapátság az Európai Unió társfinanszírozásában megvalósuló regionális fejlesztés operatív program pályázatán. Az önrész 9 millió forint volt. A program keretében megszépítették a főbejárat környezetét: a kapu előtti tér a parkosítással és a díszvilágítással új arculatot kapott. A belső udvarban kiépítették a csapadékvíz elvezetési rendszert és bazaltkővel burkolták a bazilikához vezető utat, valamint a monostort övező vársétány is megújult. A szabadtéri rendezvények helyszínét két sor ülőhellyel látták el, amely a programok résztvevőinek kényelmét szolgálja.

– *Metro nyomán* –

Az ÖRÖKSÉG tavaly márciusi számában több írás is foglalkozott az örökségvédelem és a turizmus kapcsolatával. Tekintettel arra, hogy az idegenforgalommal a Nemzeti Fejlesztési Terv hangsúlyosan fogalmazott, indokoltnak tartjuk, hogy a témára más-más megközelítésben, de alkalmanként visszatérjünk. Az idegenforgalmi szakma rövidesen ismét Utazás-kiállítást szervez, kínálva a pihenés, kikapcsolódás mellett hazánk történelmi látnivalóit, műemléki értékeit. Ezúttal a kulturális örökség és a turizmus partneri viszonyáról fejt ki véleményét Fejérdy Tamás.

FEJÉRDY TAMÁS

AHOGY A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG FELŐL LÁTSZIK...

A kulturális örökség és a turizmus elválaszthatatlan kapcsolatban vannak egymással. Bár a kulturális örökség, mint turisztikai vonzerő fontossága nő, de a két terület egymáshoz való viszonya még korántsem tisztázott. Ráadásul az EU tagság és a vele járó fejlesztési lehetőségek tükrében – a két terület közvetlen érdekérvényesítési adottságait és lehetőségeit illetően – az olló még tovább nyílik. Az egyenlőtlenség – leegyszerűsítő megfogalmazásban – főleg azon a ma még mindig erősen elterjedt felfogáson alapul, amely szerint:

- a turizmus az egyik legjövődolgozóbb "iparág", tehát jövődolgozó fejlesztési, befektetési terület;
- a kulturális örökség pedig – mivel csaknem "feneketlen veremként nyeli a pénzt" – olyan terület, amelyre vagy jut forrás vagy nem, attól függően, hogy marad-e még valami erre a célra is.

Csak bizakodhatunk, hogy ez a szemlélet – mind nemzetközi, mind hazai viszonylatban – mielőbb megváltozik, mindenekelőtt annak a felismerésnek a nyomán, hogy a rövidtávon talán még

Külföldi turisták Budán, a Várban

Fotók: Hock Róbert

igaz(nak látszó) megállapítások közép- és hosszú távon már egészen másképpen alakulnak. Szerencsére egyre több tanulmány bizonyítja, hogy a kulturális örökségre költeni – valóságos, jó befektetés, mindössze azt kell szem előtt tartani, hogy az nem rövidtávon, és nem feltétlenül annál térül meg, aki befektetett. Más szavakkal: ez a tulajdonsága csaknem kizárólag makro-szinten érhető tetten, mégpedig igen erőteljes módon éppen a turizmus által megnyitott és fenntartott csatornák révén!

Mindezek alapján az is következik, hogy mielőbb *meg kell alkotni* azokat a legális és nagyrészt automatikusan érvényesülő *mechanizmusokat, amelyek a két terület kapcsolatát az anyagi oldalról nézve is valódi partnerséggé formálhatják*, biztosítva ezzel az egyébként elengedhetetlenül szükséges fenntarthatóságot is.

Sajnos számos példát ismerünk olyan örökségi helyszínekről, amelyek meglehetősen rövid időszak alatt saját sikerük áldozatává váltak. A turizmus-ipar sajátos kettősségének látszik (legalábbis a kulturális örökség felől nézve), hogy egyszerre keresi az újabb és újabb "desztinációkat" és "termékeket", illetve kínálja az "örököldet", mintegy szuggerálva a kötelezően teljesítendő látnivalókat. Ennek van előnye és hátránya is.

– Az újabb és újabb helyszínek keresése utakat nyithat meg *örökség-alapú fejlesztésekhez*, amelyek számos esetben az egyetlen kitörési irányt jelenthetik hátrányos helyzetbe került területeknek, közösségeknek-csoportoknak. Hátránya viszont az, hogy az időszakosan "felfuttatott", újként eladott helyszínek könnyen túlfelcsiszoltaké válhatnak – legalábbis abban az értelemben, hogy elveszítik az egyediségükben (is) rejlő önazonosságukat és ezzel akár végleg meg is szűnhetnek turisztikai célponttá válni. Megunt, elhagyott helyként, csődbement vállalkozások, saját értékeiből kiforgatott örökségi helyszíneket hagy maga után az ilyen, rövidtávú szemlélettel kiszípolozó úgynevezett "fejlesztés".

A "kötelező" helyek első pillanatra – és a valóságban is! – előnyös helyzetben vannak, hiszen aki "ad magára", az meglátogatja őket (ld. az olaszországi Velence esetét, amelyről drámai beszámolókat lehet olvasni a szolgáltatások minőségének hanyatlásáról – ami viszont nem jár együtt a látogatók számának a csökkenésével). Az ilyen helyszínek esetében is beindulhat a látogatottság hanyatlásának a folyamata, de nagyobb az a veszély, hogy a túlterheltség miatt kezd el pusztulni és denaturálódni az örökségi érték.

A kulturális örökség szempontjából tehát a legfontosabb, hogy 1./ fenntartható használat és folyamat jellemezze, illetve határozza meg a turizmussal való kapcsolatát. 2./ Csak akkora (és olyan) terhelés érje az örökséget, amely értékeinek megmaradását, kibontakoztatását nem veszélyezteti és 3./ hosszú távra szóló, tervezett és kézben tartott szimbiózis jöjjön létre, amelynek fenntartásában elengedhetetlen a makro-szintű szabályozás, azaz a közösségi- (önkormányzati, állami) szintű részvétel.

A műemlékek, műemléki helyszínek (és hasonlóan a régészeti örökségi helyszínek) esetében gyakorlatilag *nem várható el, hogy egy-egy helyszín* – akármilyen zseniális helyreállítási és hasznosítási program nyomán – *önfinanszírozóvá* váljék. A fejlesztési programok kialakításánál és elfogadásánál ennek tudatában kell eljárni.

A magyarországi műemlékek, műemlékhelyszínek – beleértve a sok szempontból kivételezett helyzetbe került világörökségi helyszíneket is – jellemzője, hogy jelentős erőfeszítés szükséges

ahhoz, hogy a fenntartható szintre kerüljenek. Ilyen helyzetben különösen jelentős a *turizmussal való stratégiai partnerség*, hiszen csak azáltal érhető el, hogy túlléphessünk a meglévő s már mind jobban elfáradó örökségi kínálaton.

A turizmus és az örökségvédelem stratégiai célja több tekintetben is egybeesik.

- a *kínálat bővítése*, a turizmus által frekvenciált célpontok térben, időben, tartalomban való "széthúzása", azaz egyenletesebb terítése az országban (diverzifikálás). E tekintetben fontos szerepet játszhatnak a *világörökségi helyszínek*, amely odavonzzák a látogatót – jó lenne, ha ez a vonzás az egész környezetük számára is érvényesülne, ami egyben a tranzit (félnapos) látogatók helyett a tartalmasabb és hosszabb részvételt is jelenthetné.
- a folyamatos és fenntartható, *megbízható minőség* elérése és biztosítása (stabilizálás)

- a *hazai közönség*, mint célcsoport hangsúlyosabbá tétele, vonzóbb, *kedvezményesebb kínálat* biztosításával.

- a *nemzeti identitáshoz kapcsolódó helyszínek területei fejlesztésével* és bemutatásával, amelyek a nem-hazai turisták számára is igazi (mert egyedi) vonzerővé válhatnak: erre hivatott egyebek között a KÖH által is szorgalmazott "Minőségi Országbemutatás".

További fontos, ugyancsak közös érdekű szempontok:

- a közös – örökségi és turisztikai – érdekű fejlesztések ne váljanak egymás esélyeit rontó vetélytársakká (minden kastélyhoz lovak és vadászok, műemlékek és gyógy-turizmus stb.), hanem inkább egymást kiegészítő útvonal "kihagyhatatlan" láncszemeivé; Mindehhez szükséges a *megközelíthetőségi és biztonsági feltételek feljavítása* és magas szinten tartása; a megfelelő látogatói *infrastruktúra* biztosítása, és az idegen nyelvű látogatók igényeinek a tekintetbe vétele, anélkül, hogy az a szolgai adaptációt eredményezné. (Nem kell a kis falvakban pub-okat nyitni, jobb, ha marad a kocsmák – csak színvonalasan!)

Parancsolóan fontos szempont az *ideiglenes megoldások kerülése* is. Nemcsak azért, mert legtöbbször felesleges költséget jelent, vagy, mert túl hosszán marad fenn az ideiglenesség, hanem első sorban azért, mert félrevezető információt nyújt(hat) az örökségről. Az előzőekben jelzett, kerülendő megoldások nem állnak ellentétben a kulturális örökség megóvását, restaurálását, rehabilitálását eredményező folyamatnak a látogatók számára is hozzáférhetővé tételével! Éppen ellenkezőleg: nagyon is vonzó (és jövedelmező) lehet a helyreállításnak látványosság voltát kiaknázni, természetesen a munkák zavarása nélkül. (Kiváló példaként említhető a bécsi Borromeoi Szent Károly templom kupolafreskóinak restaurálása, ahova felvonón vitték fel a látogatókat, megfelelő biztonsági és szakmai körülmények között. A meglehetősen magas belépődíj ellenére rengetegen éltek a lehetőséggel – a bevétel – ismereteink szerint – meghaladta a restaurálási munkák egyébként igen tetemes összköltségét!)

A fenntarthatóság és a tartós vonzerő előfeltétele a mindenben megjelenő *igényesség*, gondolatban (konceptióban), előkészítésben, megvalósításban és üzemeltetésben egyaránt. ■

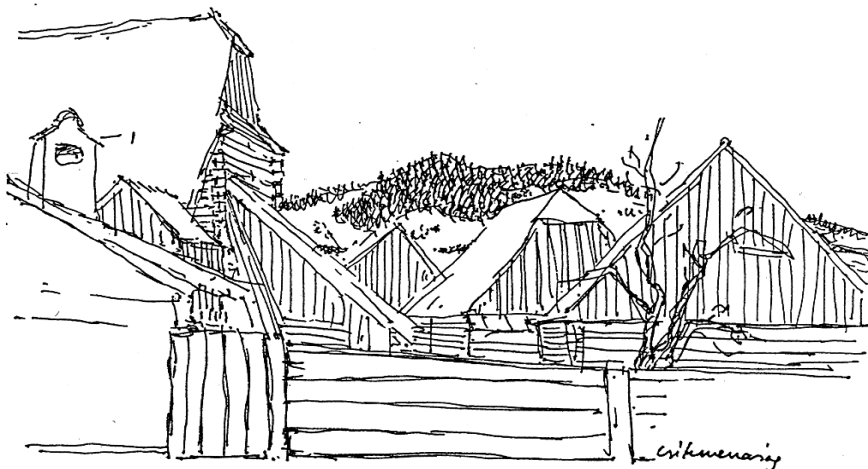

Tavaszi napsütés a Halászbástyán

K. Pintér Tamás fotókiállítása a Magyar Borok Házában

HAZÁM HÁZAI

A kiállítás anyagát az elmúlt évtizedek terméséből válogatta az építész-művész, grafikus, aki épített örökségünket ismerő és féltő szemmel örököltette meg a hazai falvak, városok és tájak mellett a szomszédos és távolabbi országok építészeti értékeit is. A kiállítás március 1-jéig látható a budavári Magyar Borok Házában.

MEGALAKULHAT A MAGYAR KASTÉLYSZÁLLODÁK EGYESÜLETE

Február 5-én, a Puchner Kastélyszállóban tartott találkozójukon a Magyar Szállodaszövetség Kastélyszálló Szekciójának tagjai határozatot fogadtak el a Magyar Kastélyszállodák Egyesületének (MKE) megalakításáról. Mint *Glaser Gyula*, a szekció vezetője elmondta: az egyesület a szekcióval párhuzamosan működik majd, megalakításának legfőbb motivációja pedig az, hogy ily módon is elősegítsék a többet források és támogatók megnyerését a kastélyszállodák kezdeményezéseikhez, marketingtevékenységéhez. Önálló jogi személyként például pályázatokon indulhatnak, könnyebben tudják beindítani a korábban eltervezett törzsvendég kártya programjukat, és hatékonyabb módon lesznek képesek tenni a kastélyokban megtestesülő épített- és kulturális örökség ápolásáért is. Az alapító tagok: a Szidónia, a Hédervár, a Klastrom, a Gróf Dégenfeld, a Pallavicini, a Puchner, a Fried és az Gróf Apponyi Kastélyszállók, valamint a Kastélyhotel Sasvár képviselői javaslatot tettek az MKE vezetőségének személyi összetételére, megállapodtak abban, hogy milyen kérdésekre kell kiterjednie az alapszabálynak, melynek előkészítésével *Hierholz Ákos*, a Gróf Apponyi Kastélyszálló értékesítési és marketingigazgatóját bízták meg. Arról is döntés született, hogy az egyesület bejegyzési kérelmének ünnepélyes aláírására a tavaszi Utazás Kiállításán kerítenek sort, ahol a kastélyszállodák közös, reprezentatív standon jelennek meg.

– *Panoráma Bulletin nyomán* –

IZGALMAS TERVEK A KÖRMENDI BATTHYÁNY-REZIDENCIA HASZNOSÍTÁSÁRÓL

Konferenciaszálloda, kastélyszálló, narancsház, vízimalom is szerepel a körmendi Batthyány-rezidencia hasznosítási tervében, melyet a budapesti MaHill Kft. készített el. A hasznosítási tervről *Magyar László*, a kft. ügyvezetője elmondta: a körmendi kastély a maga egyedi atmoszférájával és a megfelelő infrastruktúrával nemzetközi konferenciaturizmus fogadására is alkalmas. Versenyképességét erősíti, hogy a kastélyparkkal és a főépületben elképzelt kastélyszállóval együtt unikumnak számít. A városi színháznak otthont adó egykori lovarda, 450 személy befogadására képes, konferenciateremként is működhetne, a szekciótermeket pedig a régi levéltárból lehetne – kisebb mértékű átalakítással – kialakítani. A főépületet kastélyszállóként képzelik el a tervezők, 48-50 szobával, illetve lakosztállyal. A főépület megőrizné történelmi légkörét, bemutatná a Batthyányak örökségét. A tervezők létrehoznának egy olyan fogadószobát is, ahol a turisták a Batthyány-család tagjaival is találkozhatnak. A park rekonstrukciójára is többféle verzió született. A régi narancsházban "látványkertet", pálmaházat, kávézót, üzletet alakítanának ki. A hasznosítási terv megvalósítása 9-12 milliárdba kerül, ehhez állami segítséget és befektetői tőkét vennének igénybe.

– *A Vas Népe nyomán* –

Foto: Navrátil Ferenc

BAROKK ÚT LÉTESÜLHET A DUNÁNTÚLON

Amióta az Európai Unió 20 éve meghirdette Európai Kulturális Utak programját, mintegy 150 projekt kidolgozása kezdődött meg, de csak 21 élvezi a hivatalos *kulturális út* címet. Az elmúlt években hazánkban is több tematikus út szervezése kezdődött, fejlesztésük azonban megakadt. A Conference Tours által szervezett két éven át tartó milleniumi rendezvények és egy nyolc füzetből álló, a hazai barokk értékeket számba vevő regionális kiadványsorozat jelentették a kulturális út létrehozásának első lépcsőjét. A további lépésekben a Chiron projektnek potenciális szerepe lehet – tájékoztatott a konferencián megtartott előadásában *Tóth Istvánné*, a Conference Tours Kft. igazgatója. A tervek szerint az útvonalba tíz állomást fűznének fel úgy, hogy azok turisztikai kínálata kiegészítse egymást. A témaút állomásait Keszthely, Tihany, Veszprém, Székesfehérvár, Zirc, Pápa, Pannonhalma, Oroszlány, Győr, Fertőd alkotná – tájékoztatott *Varga Csaba*, a cég vezető tanácsadója.

– *A Panoráma Bulletin nyomán* –

MEGÚJULT HONLAPPAL VÁRJA A VENDÉGEKET A SZIDÓNIA KASTÉLYSZÁLLODA

A röjtökmuzsaji Szidónia Kastélyszállóban tavaly kezdődött arculatváltás folytatásaként elkészült a ház új honlapja. A www.szidonia.hu oldalon a szöveges leírások helyett a képek dominálnak. A főoldalon megjelenő képeket például az évszaknak és a rendezvényeknek megfelelően cserélik. A képi megjelenésen túl a honlap szerkezete is megváltozott, a szobákat, a gasztronómiát, a wellness-szolgáltatásokat, a konferencialehetőségeket külön menüpontok ismertetik. A programokat a Szidónia Kalendárium gyűjti. *Gulyás Eszter* manager szerint a szálloda tavaly igen jó évet zárt.

– *Panoráma Bulletin nyomán* –

"Az Én Kulturális Fővárosom" címmel tavaly szeptember 29-én nyílt lakossági ötletpályázatot hirdetett meg Pécs Megyei Jogú Városa, hogy a Pécs2010-program "A közterek és parkok újjáélesztése" elnevezésű kulcsprojektjének tervezéséhez és megvalósításához minél szélesebb körben ismerhesse meg a lakosság véleményét.

KIHIRDETTÉK "AZ ÉN KULTURÁLIS FŐVÁROSOM" LAKOSSÁGI ÖTLETPÁLYÁZAT EREDMÉNYÉT

A pályázatot lebonyolító Pécs Fejlesztési Kft. részére a december 15-i határidőig 362 darab érvényes pályázat érkezett. A nagyszámú pécsi pályázó mellett a dél-dunántúli régióból és az ország távolabbi pontjairól, Miskolcra, Ózdra, Szegedre, Dunaújvárosból, Tatabányáról és Budapestre is érkeztek ötletek.

A részvételi arány nem csak a pályázók körében volt magas: összesen 25 helyi, országos és nemzetközi vállalat közel 4 millió forint összértékben támogatta az ötletpályázatot, népszerűsítésében 22 helyi és országos médium vett részt, a támogatásként felajánlott hirdetési felületek értéke meghaladja a díjak összértékét.

Az ötletpályázat eredményét január 31-én délután, a Baranya Megyei Önkormányzat Dísztermében ünnepélyes keretek között hirdették ki. A beérkezett 362 ötlet közül a bírálóbizottság 65 pályamunkát jutalmazott díjjal.

Mind az értékelők, mind a Kulturális Főváros ügyét szívükön viselők joggal állapíthatták meg, hogy "Az Én Kulturális Fővárosom" ötletpályázat talán legfontosabb tanulsága az az: Pécsen és az országban rengeteg tenni akaró ember él, aki minden tudásával, tapasztalatával szeretne hozzájárulni a 2010-es Kulturális Főváros-év sikeréhez. A pályázatokat elsősorban a *kreativitás, esélyegyenlőség, fenntarthatóság, környezet-tudatosság, gyermekcentrikusság* gondolata jellemezte. A kép természetesen ennél jóval sokrétűbb, a Pécs köztereinek megújítására benyújtott ötletek széles skálán mozognak.

A nyertes pályázatokból kirajzolódó egyik meghatározó igény, hogy a városban a mainál jóval nagyobb mértékben van szükség az esélyegyenlőség feltételeinek biztosítására. Számos pályázó dolgozott ki részletes tervet tematikus ját-

szóterekről, ahol speciális játékok segítik a fogyatékkal élő gyerekek fejlődését.

A szabadidő új tereit álmodták meg azok a pályázók, akik a budapesti Városliget mintájára létrehoznák a Balokányban és környékén a pécsi Városligetet, vagy azok, akik felnőtt játszótérket, Zsolnay reggeliző étkezőt ihlette utcabútorokat, bővített sétálóutcaikat, megnyitott udvarokat, török teaházak és vízenenergiaval működtetett malmot hoznának létre a város meglévő adottságaira alapozva. A pályázók ötleteik megvalósíthatóságát legtöbb esetben tervrajzokkal és részletes térkép-mellékletekkel támasztották alá.

A meglévő értékek újrashasznosítására jó példa az az ötlet, mely a pécsi Uránia mozi filmcentrummá bővítené, vagy az, amelyik Breuer Marcel Múzeumot és hozzá kapcsolódóan építészeti info boxot hozna létre, vagy az az elképzelés, mely az üres pécsi falfülkéket modern szobrokkal "népesítené be".

Az ünnepélyes díjátadáson *Gonda Tibor*, Pécs alpolgármestere, a bírálóbizottság alelnöke a pécsi és nem pécsi polgároknak megköszönte az aktív pályázati részvételt; *Egry Dóra*, a Pécs Fejlesztési Kft. munkatársa elmondta, hogy a legjobb ötleteket figyelembe veszik és beépítik "A közterek és parkok újjáélesztése" elnevezésű 2010-es kulcsprojektbe; *Dr. Méhes Márton*, a Pécs2010-program művészeti igazgatója, a bírálóbizottság elnöke a pályázat egyedülállóságára hívta fel a figyelmet, hiszen "Az Én Kulturális Fővárosom" ötletpályázat lakóhelyre, foglalkozásra és korosztályra való tekintet nélkül mozgatta meg az ország érdeklődő lakosságát.

(A díjazottak nevét és a nyereményeket ismertető lista február 1-én került fel az "Európa Kulturális Fővárosa – Pécs, 2010" program honlapjára, a www-pecs2010.hu weboldalra.) ■

Az érdeklődők és a pályázók a kifüggesztett pályázatokat tanulmányozzák

FELHÍVÁS

A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVÉDELMI ELISMERÉSEK 2007. ÉVI KITÜNTETETTJEIRE TÖRTÉNŐ JAVASLATTELRE

Az oktatási és kulturális miniszter ebben az évben is kitüntetések adományozásával ismeri el a műemlékvédelem és a régészeti örökség védelme területén, illetve érdekében kiemelkedő tevékenységet folytató szakemberek, személyek, szervezetek munkáját. A 3/1999. (II. 24.) NKÖM rendelet 22/A. § és 22/B. § értelmében külön-külön kitüntetés szolgál a műemlékek, illetve a régészeti örökség megőrzése érdekében munkálkodó szakemberek, illetve civilek megbecsülésére.

A MŰEMLEKVÉDELMEÉRT FORSTER GYULA-DÍJBAN minden évben *báram*, a műemlékvédelem területén kimagasló szakmai tevékenységet folytató *szakember*, míg a műemlékek megőrzése terén jelentős érdemeket szerzett *bat nem szakmabeli* személy vagy szervezet A MŰEMLEKVÉDELMEÉRT FORSTER GYULA-EMLEKÉREMBEN részesülhet. A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGÉRT SCHÖNVISNER ISTVÁN-DÍJ évenként annak a *két szakembernek* adományozható, akik a régészeti örökség védelme területén fejtettek ki kiemelkedő szakmai tevékenységet. A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGÉRT SCHÖNVISNER ISTVÁN-EMLEKÉRMET pedig *négy* olyan *szakmán kívüli* személy, szervezet kaphatja, akik a régészeti örökségemlékek megőrzése során szereztek jelentős érdemeket.

A díjakat és érmeiket az oktatási és kulturális miniszter minden év április 18-án, a Műemléki Világnap alkalmából tartott rendezvényen adja át. Az elismerések 2007. évi kitüntettjeire a mellékelt Jelölő lap kitöltésével, illetve az ahhoz csatolt részletesebb információval lehet javaslatot tenni.

A javaslatokat *február 19-ig* kérjük eljuttatni az alábbi címre.

Kulturális Örökségvédelmi Hivatal
Társadalmi Kapcsolatok Igazgatósága
1535 Budapest
Pf. 721

A díjban részesült kitüntettek 200.000 Ft összegben, emlékéremben és elismerő oklevélben, míg az éremmel kitüntetett személyek vagy szervezetek emlékéremben és elismerő oklevélben részesülnek.

A kitüntetések posztumusz nem adományozhatók és nem javasolhatók az egyes kitüntésekre azok, akik az utolsó tíz évben már az elismerésben vagy annak elődjében részesültek.

Az eddigi kitüntettek nevei a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal honlapján, a www.koh.hu címen, a Hivatalról/Kitüntetések rovatban olvashatók. A jelölésekkel kapcsolatban további információ a 06-1-2245272-es telefonszámon kapható.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A HELYI ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG 2007. ÉVI NÍVÓDÍJ PÁLYÁZATRA

Az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium Építésügyi és Településrendezési Főosztálya az építészeti örökség helyi védelme területén a példászerű helyreállítások elismerése céljából építészeti nívódíj pályázatot hirdet:

"A HELYI ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG 2007." címmel.

A nívódíjat megvalósult alkotások nyerhetik el. A pályázat nyilvános. A nívódíjra pályázni lehet az ország területén lévő önkormányzati rendelettel a helyi védelem körébe vont elemekkel, melyek jelentős építészeti értéket képviselnek, és helyreállításuk, bemutatásuk példászerű színvonalon, értéknövelő módon valósult meg.

Díjazásban az építetők, tervezők és kivitelezők részesülnek.

A pályázati felhívást az Építésügyi Szemle, az Önkormányzati Tájékoztató és az Építész Közlöny is közzéteszi, de hozzáférhető a www.otm.gov.hu és a www.vati.hu honlapon is, letölthető formában. A pályázati kiírás és jelentkezési lap (adatlap) 2007. február 1-jétől díjmentesen szerezhető be a VÁTI Kht-nál (VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhazsnú Társaság). Cím: 1016 Budapest, Gellérthegy u. 30-32. További információ kérhető az irodán Bódyiné Máthé Ildikótól, tel.: 224 3100/4603 melléken.

A pályázatok benyújtása:

A pályázatot a mellékelt, pontosan kitöltött adatlap felhasználásával, a felhívásban ajánlott és kötelező dokumentumok csatolásával, A/4 formátumú csomagolásban, az alábbi címre kell benyújtani:

VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhazsnú Társaság
1016 Budapest, Gellérthegy u. 30-32.
Területpolitikai, Urbanisztikai és Értékelési Iroda

A pályázatok benyújtásának határideje: 2007. március 26.

ÚJABB ERDÉLYI MŰEMLEKEK

Újra megjelent az *Erdélyi Műemlékek* ismeretterjesztő füzetsorozat két régebbi száma. Tavaly, a szeptember 23-án rendezett szilágysomlyói Báthory-napok alkalmára látott napvilágot ismét dr. Kovács András *Szilágysomlyó: A Báthory vár* című füzet, amely először 1993-ban jelent meg, a sorozat nyitó köteteként. Az új füzet szövege kiegészült az 1993 óta zajlott ásatások és falkutatások eredményeivel, s megújult képanyaga is.

Ugyancsak új kiadást ért el dr. Tonk Sándor 1994-ben, *Marosvásárhely: A Vártemplom és a vár* című 7-es számmal ellátott műemlékes füzet is. A kiadást Ötvös József parókus indítványozta. A szöveg kisebb szerkesztési módosításokon ment keresztül, a megújult kép- és grafikai anyag Karácsony István művészettörténész munkája. A sorozat szerkesztői a füzet újra kiadásával tisztelgnek Tonk Sándor emléke előtt.

Megjelent Lupescu Radu *Torockó-szentgyörgy: A Torockai család vára* és Weisz Attila *A kolozsvári Bánffy palota* című füzet is. (Az előbbi a 42., az utóbbi a 43. füzet a sorozatban.) Lupescu Radu több cikket közölt szaklapokban a torockó-szentgyörgyi várról, a füzetben a nagyközönség számára is elérhetővé tette kutatási eredményeit a zaklatott sorsú erősségről, mely ma népszerű kirándulóhely.

Erdély egyik leglátogatottabb műemlék-épületének, a kolozsvári Bánffy palotának helyreállítását megelőző kutatásait, a tanulságokat és eredményeket Weisz Attila foglalta össze. Írásából kiderül, hogy a "közismert" műemlék múltjának jelentős szakaszai valójában alig vannak feltárva. Az új műemlékes füzetek a Kritérion és az Utilitas kolozsvári könyvkiadók gondozásában jelentek meg. (Szerkesztőbizottság: Beniczédi Sándor, dr. Kovács András, Kirizsán Imola, dr. Szabó Bálint és Weisz Attila.) A füzetek megjelenését a magyarországi Nemzeti Kulturális Alap támogatása tette lehetővé.

Várhatóan a közeljövőben két újabb füzet lát napvilágot, Nagybánya történeti belvárosáról, illetve a nagyszebeni evangélikus templomról.

– Weisz Attila –

Áll a bál

Akkor hát felállt a nagy csapat. A báli szervezőbizottságban ezúttal a férfinem is képviselteti magát, ami persze jó is, meg illik is, de azért a munka nagyja mégis a gyenge női vállakra hárul. Egy bál komoly dolog. Szervezni kell, hogy mindenki eljöjjön, aki számít, izgulni, hogy amit a rendezők kitaláltak, időben és a helyén legyen; legyen kellő mennyiségű és milyenszerű étel és ital, s ne legyenek túl sokan, vagy kevesen.

*Otthon eközben aggódó tekintetek méregetik a szekrényekben lapuló "ó Istenem, hát ezt a tavalyi divatjamúlt rongyot csak nem vehetem fel az idén" egykori ruhakölteményt, gondos szemrevételezés kezdődik a cipők és a kiegészítők között. A férfiaknál pedig – főleg közöttük – eljött a "tulajdonképpen" ideje. Mármint hogy ha nincs szmoking, akkor "ez a ruha **tulajdonképpen** még elmegy az idén. Is." Közben persze folyik az élet. Szemle van, ki kell szállni a helyszínekre, hatósági döntések születnek, közben persze kutatunk és restaurálunk, iktatunk és számolunk, naná, hogy számolunk, hiszen ez a költségvetés ideje, idei lehetőségeket, idei reményeket számolunk, azt, hogy mire jut pénz, mire nem. (Talán majd a bál bevételeiből, meg a támogatók (lesznek ilyenek?) nagyvonalú adományaiából lesz lehetőségünk felújítani, rendbe hozni, restaurálni azt, amire a szűköcske keretünkből idén (sem) futja.*

*Mindeközben intézményünk sokoldalúságáról ismert dalos pacsirtája ezúttal táncot szervez, ruhapróba ügyében intézkedik – nem is akármilyent, reneszánsz bevonuló táncot, **pavanét**, amelyet vélhetően szívesen táncoltak egykor a hajdanvolt szépaszszonyok és lovagjaik Ghiberti, Fra Filippo Lippi vagy éppen Donatello képei és szobrai alatt, között és előtt a firenzei Medici palotában – egyszerűen: nagy a készülődés.*

*E sorok ábrándos szerzője jól emlékszik ama gödöllői **balsorsú bál** izgalmaira, amikor Janotti Judit fekete-piros kompléja vagy Lázár Gabi arannyal átszőtt vállkendője keltett feltűnést, Rádayra, aki egyszerre tudott több helyen is lenni, Vékony Mártira, aki hősiiesen állta a büfére zúduló nyomást, s persze mindazokra, akik ott forogtak a baló poraiból lassanként föléledő kastély szabaddá tett termeiben egyszerre.*

Mire ezek a sorok megjelennek, már lezajlott a bál. Elfogytak a szendvicsek, kiürültek a boros, pezsgős üvegek, s megkezdődött a számolás. Hogy mire elég a bevétel. (Egyáltalán: lehet-e elég a műemlékek védelmére akármennyi pénz is?) Bejött-e annyi, amennyit terveztünk? (S persze a traccs is, hogy milyen volt X rubája, Z már megint bízott (fogyott), A,B,C itt volt nem volt itt, na és folytatjuk-e jövőre.)

Persze, hogy folytatjuk.

– a szerkesztő –

E SZÁMUNK SZERZŐI:

Bagdány Judit, dr. jogász – KÖH, TKI
Buzinkay Péter, dr. művészettörténész
 KÖH, Műtárgyfelügyeleti Iroda
Csány Éva építész-mérnök, igazgató
 MÁG
Fejérdy Tamás, dr. építész
 KÖH, elnökhelyettes

Harriet Devlin építész (Anglia)
Nagy Zoltán újságíró Örökség
Órsi Károly, dr. tájépítész
Turok Margit
 KÖH, Műtárgyfelügyeleti Iroda

Várallyay Réka művészettörténész
 KÖH, TKI
Weisz Attila építész
 Transylvania Trust, Kolozsvár, Románia

ÖRÖKSÉG – A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal tájékoztatója – ISSN 1786-7894

Felelős kiadó: dr. Varga Kálmán elnök; Szerkesztőbizottság: Bugár-Mészáros Károly, Deák Ildikó, dr. Deme Péter (elnök), dr. Durczi Zsuzsanna, Farbakyné Deklava Lilla, Hack Róbert, Nagy Gábor, Nagy Levente, Özvegy Györgyi, Róna Katalin, Somorjay Sélysette, Turok Margit;

Főszerkesztő: Nagy Zoltán

A szerkesztőség címe: 1014, Budapest, Szentháromság tér 6; Telefon: 224-5281, fax: 224-5282, e-mail: orokseg@koh.hu
 Laptervező: Lelkes Design Bt., www.lelkesdesign.hu; Nyomdai kivitelezés: Stádium Nyomda Kft. Telefon: 455-5050

Egykorú feljegyzések szerint Schedel Világkrónikája meglehetősen pontossággal ábrázolja a Mátyás király korabeli Budát.

Barokk utcarészlet a budai Várból

Meseváros a középkorból. Colmar, utcarészletek